

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

TIHANA RIČKOVIĆ

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

ZAMENJAVA GOTOVINE OB PREVZEMU EVRA

Ljubljana, december 2006

TIHANA RIČKOVIĆ

IZJAVA

Študentka TIHANA RIČKOVIĆ izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom doc. dr. BOŠTJANA JAZBECA, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 12.12.2006

Podpis: _____

KAZALO

1	Uvod	1
2	Razlogi za prevzem evra v Republiki Sloveniji	2
3	Osnovna določila glede uvedbe evra v Sloveniji	3
3.1	Nova zakona, ki urejata pravne določbe glede uvedbe evra	5
3.2	Izobraževanje za prepoznavanje ponaredkov	6
3.3	Poslovanje z evro gotovine v bančnih poslovalnicah v prvih dneh januarja	6
3.4	Umik tolarske gotovine	8
3.5	Ključna področja prevzema evro gotovine in kritični dejavniki uspeha	8
4	Aktivnosti v zvezi s prevzemom evra	9
4.1	Dobava evro gotovine v Banko Slovenije	9
4.2	Preddobava evro gotovine od Banke Slovenije do poslovnih bank	11
4.3	Oskrba podjetij z evro gotovino ter začetni paketi evro kovancev	12
4.4	Rokovanje z evro gotovino	15
5	Dogovori na nacionalni ravni	16
6	Povezovanje bank v okviru Združenja bank Slovenije	18
7	Prevzem evra v NLB d.d. v okviru Projekta Evro	19
7.1	Predstavitev operativne skupine Gotovina in Poslovalnice	21
8	Delovanje delovne skupine Poslovalnice	21
8.1	Poslovanje poslovalnic ob prehodu na evro	22
8.2	Odprtje 13 izbranih dežurnih poslovalnic v dneh 1. in 2. januarja 2007	23
8.3	Rezervni scenarij za poslovanje poslovalnic 1.1. in 2.1. 2007 v primeru nedelovanja bankomatske mreže	24
9	Delovanje Delovne skupine Gotovina in BA - logistika	24
9.1	Gotovina	24
9.1.5	Posredna preddobava evro gotovine	25
9.1.6	Jemanje tolarske gotovine iz obtoka in distribucija evro gotovine poslovalnicam	25
9.1.7	Vzpostavitev nove števnice ter potrebna oprema ob prevzemu evra	26
9.1.8	Sprejete poslovne odločitve za pospešitev umika tolarske gotovine	26
9.2	Prehod na evro na področju bančnih avtomatov	26

10	Prezem evra v drugih državah.....	27
10.1	Ključni dejavniki, ki so pripomogli k uspešni izvedbi prevzema evra.....	28
10.2	Preddobava evro gotovine poslovnim bankam.....	28
10.3	Poslovanje bank v obdobju dvojnega obtoka	29
10.4	Začetni paketi evro kovancev	29
10.5	Prilagoditev bančnih avtomatov	30
10.6	Oskrba podjetij z EUR gotovino pred 1.1.2002 in vloga le-teh pri zamenjavi gotovine	30
10.7	Prodajni avtomati.....	31
10.8	Jemanje bankovcev in kovancev starih valut iz obtoka.....	32
11	Sklep.....	34
	Literatura	36
	Viri	36

1 Uvod

Prvega januarja leta 2007 bo Slovenija vstopila v Evrosistem in takrat tudi prevzela evro za svojo nacionalno valuto. Dejansko se je postopek prevzema evra pričel že 28.6.2004, ko se je Slovenija zavezala k izpolnjevanju Maastrichtskih kriterijev in s tem vstopila v sistem menjalnih tečajev ERM2. Proces izpolnjevanja vseh zahtevanih kriterijev se bo končal s 1.1.2007.

Da bi Slovenija lahko s 1. januarjem 2007 prevzela evro, mora izpolnjevati določene pogoje in delovati v skladu z regulativami in smernicami Evropske centralne banke (v nadaljevanju ECB) in drugih sodelujočih institucij na nivoju Evropske unije. Izvajalka teh regulativ je v Sloveniji Banka Slovenije, ki kot centralna banka usmerja delovanje poslovnih bank.

Glede na to, da Banka Slovenije ne posluje gotovinsko z gospodarskimi subjekti kot končnimi uporabniki gotovine, se bo zamenjava naše dosedanje nacionalne valute slovenskega tolarja za novo nacionalno valuto evro, na področju gotovinskega poslovanja izvedla preko poslovnih bank.

Razlog zakaj sem izbrala prevzem evra na gotovinskem področju, je v tem, da bodo zamenjavo nacionalne valute najbolj občutili prebivalstvo in pravne osebe. Uporabila sem primer Nove Ljubljanske banke d.d., Ljubljana (v nadaljevanju NLB d.d.), to pa zato, ker je NLB d.d. banka z največjim tržnim deležem na slovenskem trgu. Obseg gotovinskega poslovanja, ki ga »pokriva« NLB d.d., bo omogočil prikaz celovitega poteka tehnične izvedbe zamenjave valute, saj bo NLB d.d. opravila levji delež pri zamenjavi obstoječe tolarske gotovine v obtoku za evro gotovino, tako za svoje potrebe kot tudi za potrebe drugih poslovnih bank.

V prvem delu diplomske naloge bom prikazala temeljne aktivnosti za prevzem evra kot nacionalne valute na nivoju države Slovenije. Predstavila bom postavljanje smernic Banke Slovenije (nekaterne smernice Banke Slovenije so prevzete od ECB) bankam in postavljanje nekaterih regulativ oziroma direktiv poslovnim bankam v zvezi s prevzemom evra. Pri tem pa je potrebno povedati, da se poleg Banke Slovenije in poslovnih bank pojavljajo tudi druge sodelujoče institucije, kot na primer Združenje bank Slovenije, ki z dogovori med bankami članicami poskuša vzpostaviti enotno delovanje bank in si prizadeva doseči dogovore na nacionalni ravni.

Drugi del naloge je namenjen predstavitvi organizacije nacionalnega projekta Prevzem evra v Republiki Sloveniji, v NLB d.d.. Le-ta je v ta namen ustanovila projekt imenovan Projekt Evro, ki skrbi za izvedbo vseh potrebnih aktivnosti za prevzem evra na nivoju banke. V tem delu je opisano kako se je NLB d.d. tega organizacijsko lotila in kako je razdelila aktivnosti in naloge po posameznih področjih delovanja banke.

V tretjem delu naloge bom predstavila delovanje ene ključnih operativnih skupin znotraj Projekta Evro v NLB d.d., ki je zadolžena za opravljanje aktivnosti v zvezi z gotovinskim poslovanjem. Predstavila bom tako priprave na 1.1.2007 kakor tudi tehnično izvedbo zamenjave gotovine v času pred, med in po dvojnem obtoku. Obdobje dvojnega obtoka bo trajalo med 1.1.2007 in 14.1.2007.

Namen naloge je torej predstavitev izvedbe nacionalnega projekta zamenjava toolarske gotovine za evro gotovino v največji poslovni banki v državi ter vloga in pomen posrednika med Banko Slovenije in končnimi uporabniki gotovine, to pa so pravne ter fizične osebe, v zgoraj navedenem procesu.

Na koncu diplomske naloge bodo prikazane nekatere primerjave postopkov in aktivnosti pri gotovinskem prevzemu evra v drugih državah, ki so prevzele evro leta 2002.

2 Razlogi za prevzem evra v Republiki Sloveniji

Slovenije je sprejela odločitev za vstop v enotno valutno območje (EMU – European Monetary Union) iz več razlogov. Temeljne razloge lahko razdelimo v tri večje skupine, kot so: politični, mikroekonomski in makroekonomski razlogi.

Politični razlogi se dotikajo vprašanj o spremembi denarne ureditve in poseganja na področje državne suverenosti. Izpolnitev političnih razlogov za prevzem evra se je uresničila z vstopom Slovenije v Evropsko unijo in z visoko podporo javnosti za prevzem evra.

Mikroekonomski razlogi govorijo o stroških in prihrankih prevzema oziroma stroških in prihrankih povezanih z uporabo skupne valute. Če so stroški prehoda na novo valuto enkratni in neponovljivi, so prihranki pri uporabi skupne valute višji od stroškov. Zmanjšanje transakcijskih stroškov, znižanje informacijskih stroškov in zaradi večje transparentnosti povečanje konkurenčnih pritiskov na zniževanje cen štejemo med pomembnejše vrste prihrankov.

Makroekonomski razlogi so povezani z učinkovitostjo makroekonomskih politik države. Smiselnost slovenskega prevzema evro najdemo v teoriji optimalnega valutnega področja (OCA – Optimum Currency Area). Optimalno valutno področje temelji na kriterijih, ki bi morali zagotavljati učinkovito delovanje ekonomskih politik, ne glede na odpoved lastni denarni politiki. To pomeni, da:

- z vključitvijo Slovenije v EMU postane ta bolj homogena, saj sta oba gospodarstva podobna tako po razvitosti kot po strukturi;
- je verjetnost asimetričnih šokov, na katere enotna denarna politika ne more odgovoriti, majhna;
- obstaja zadostna sposobnost absorpcije asimetričnih in drugih šokov, v primeru, da se le-ti pojavijo.

Potrebno je poudariti, da imajo opisani razlogi, kriteriji ter predvidevanja makroekonomske vplive, saj se ti odražajo na celotnem gospodarstvu.¹

Izguba denarne politike kot stabilizacijskega dejavnika za Slovenijo ne predstavlja visokega stroška, glede na prihranke in pozitivne učinke, ki nastopijo ob vstopu v enotno valutno območje. Večina dejavnikov kaže na to, da Slovenija že sedaj predstavlja del optimalnega valutnega področja z EMU. Odločitev Slovenije, da bo prevzela evro in tako uporabljala skupno evropsko valuto, je zatorej bila dobra odločitev (Vlada Republike Slovenije in Banka Slovenije, 2003, str. 8).

3 Osnovna določila glede uvedbe evra v Sloveniji

Krovni zakon, ki ureja uvedbo evra v Republiki Sloveniji, je Zakon o uvedbi eura. Zakon sta pripravila Banka Slovenije in Ministrstvo za finance. Banka Slovenije je poleg omenjenega zakona pripravila še druga gradiva na temo gotovinskega prevzema evra, kot so na primer: Sklep o zamenjavi gotovine², »Načrt uvedbe evra« in Scenarij prevzema gotovine. Ti dokumenti določajo tako zakonske predpise kakor tudi smernice za udeležence v zamenjavi gotovine.

Vsaka novejša verzija omenjenih dokumentov je prinašala spremembe. Le-te so bile posledica doseženih dogovorov na nacionalni ravni ali spremenjenih okoliščin pri poteku posameznih aktivnosti. V prvotnem Načrtu uvedbe evra je bilo določeno obdobje dvojnega obtoka med 1.1.2007 in 7.1.2007. Ta določba se je na podlagi argumentiranih želja po podaljšanju obdobja s strani različnih institucij spremenila, tako da se je obdobje dvojnega obtoka podaljšalo za teden dni. Zavaljo tega je v popravljenem oziroma dopolnjenem Načrtu uvedbe evra zapisano, da bo obdobje dvojnega obtoka med 1.1.2007 in 14.1.2007.

Obdobje dvojnega obtoka ob prevzemu evra pomeni, da se bosta uporabljali obe valuti, tako tolar kot evro. Oziroma se bodo kot zakonito plačilno sredstvo uporabljali tako tolarški kakor tudi evro bankovci in kovanci. Omejenost v uporabi obeh valut pa se bo kazala v tem, da bodo na vseh blagajnah (banke, prodajna mesta, pošte,...) morali razliko med zaračunano vrednostjo storitev ali blaga in prejetim plačilom v tolarških bankovcih in/ali kovancih, vračati izključno v evro bankovcih in/ali kovancih. Vračanje tolarjev bo prepovedano.

Načini kako se bo prebivalstvo od 1.1.2007 dalje oskrbovalo z evro gotovino, so:

- Poslovne banke bodo menjale tolarško gotovino za evro gotovino do 1.3.2007.
- Bančni avtomati bodo že od 1.1.2007 dalje izplačevali le evro bankovce in sicer v apoenih po 10 in 20 EUR.

¹ Povzeto po Programu vstopa v ERM II in prevzem evra 2003.

² Objavljen v Uradnem listu RS št. 96/2006 z dne 15.9.2006.

- Banka Slovenije bo opravljala brezplačno menjavo po 1.3.2007, za tolarske kovance do 31.12.2016, za tolarske bankovce pa brez časovne omejitve.

Prebivalstvo se bo z evro bankovci oskrbelo predvsem preko bančnih avtomatov. Za vrnjeno tolarsko gotovino pa se pričakuje, da bo le-ta večinoma vrnjena preko bank in dnevno nočnih trezorjev.

V državah Evrosistema, ki so do sedaj prevzele evro valuto, se je prehod na evro izvajal po enem samem, t.i. madridskem scenariju, za katerega je značilno prehodno obdobje, kar pomeni, da se evro uvede najprej kot knjižni denar in šele pozneje tudi kot gotovinski denar (bankovci in kovanci, ki se glasijo na evro). Z določitvijo trajanja prehodnega obdobja se je določil tudi čas za tiskanje evro bankovcev in kovanje evro kovancev ter za pripravo logistike za zamenjavo gotovine (Majcen, 2005, str. 24).

Nove države članice, ki vstopajo v evro območje, imajo poleg prvotnega scenarija »prehodno obdobje« na voljo še dva možna scenarija in sicer »veliki pok« in »veliki pok z opuščanjem« (phasing out). »Veliki pok« predvideva takojšnjo uvedbo evra, pri kateri prehodno obdobje traja samo eno »logično sekundo«. S tem sta prevzem evra kot knjižnega denarja in uvedba evro gotovine, izvedena istočasno. Scenarij »velikega poka z opuščanjem« predvideva takojšnjo uvedbo evra z možnostjo uporabe nacionalne valute v določenih pravnih instrumentih v omejenem obdobju, daljšem od enega leta.

Vlada Republike Slovenije in Banka Slovenije sta že ob sprejemu prvotnega Načrta za uvedbo evra (januar 2005) sprejeli odločitev, da se v Sloveniji uporabi scenarij »velikega poka«, kar pomeni, da bo Slovenija s 1.1.2007 popolnoma zamenjala tolar za evro kot svojo novo nacionalno valuto.

Najmanjša vrednostna enota pri poslovanju z evrom je 1 cent oziroma stotin. Glede na dejstvo, da je cent najmanjša možna vrednostna enota evra in, da je že ta nekajkrat večja od dosedanje najmanjše vrednostne enote 1 tolarja, morajo biti zneski, ki jih je potrebno plačati ali knjižiti, zaokroženi na najbližji možni cent. Pri zaokroževanju zneskov je torej potrebno nameniti posebno pozornost menjalnemu razmerju. V Sloveniji je to razmerje določeno - $1 \text{ EUR} = 239,64 \text{ SIT}$ oziroma $1 \text{ SIT} = 0,00417 \text{ EUR}$. To pomeni, da je razmerje enega evra do tolarja točno določeno in se ne sme skrajševati oziroma zaokroževati na manj decimalnih mest.

Pravila določajo, da morajo biti denarni zneski, ki jih je potrebno plačati ali knjižiti, zaokroženi na najbližji cent oziroma stotin. V primeru, da je preračunan znesek točno na sredini, se znesek obvezno zaokroži navzgor (na primer 23,245 EUR je 23,25 EUR).

Od določitve menjalnega razmerja do dejanskega prevzema evra, je evro še vedno tuja valuta. To pomeni, da se bo evro še vedno prodajal in kupoval in ne zamenjeval, zato v uporabi ostaneta nakupni in prodajni tečaj evra. Banke bodo torej do prevzema evra podjetjem in

prebivalstvu prodajale ter od njih odkupovale evre. Tečaji posamezne banke so stvar njene poslovne politike, to pomeni, da lahko banka nakupni in prodajni tečaj izenači s centralnim paritetnim tečajem že v predvstopnem obdobju in tako omogoči strankam predčasno zamenjavo gotovine. Taki ukrepi bank so zaželeni, saj pripomorejo k pospeševanju zamenjave tolarjev v evro že pred 1.1.2007 in sproščajo pritisk, ki bo nastal po 1.1.2007.

V RS se upokojencem pokojnine praviloma izplačujejo koncem vsakega meseca. Ob prehodu na evro bo zato izplačilo pokojnin potrebno opraviti v najbolj optimalnem času, saj se pričakuje, da bodo banke v prvih dneh januarja 2007 polno zaposlene z zamenjavo gotovine in bi izplačilo pokojnin predstavljalo zanje le dodatno obremenitev. Glede na to, da bi izplačevanje pokojnin v evrih pred njegovo uvedbo lahko privedlo do nepotrebnih zapletov, so Ministrstvo za finance, Banka Slovenije, Združenje bank Slovenije in Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje sklenili, da je potrebno pokojnine izplačati nekaj dni pred rednim izplačilom. Tako so dosegli dogovor, da se pokojnine za mesec december 2006, namesto 29. izplačajo 22.12.2006, v tolarjih.

3.1 Nova zakona, ki urejata pravne določbe glede uvedbe evra

Zaradi uvedbe evra sta bila sprejeta dva krovna zakona:

1. Zakon o uvedbi evra,³ kateri določa vsebino postopkov uvajanja evra, ki so v nacionalni pristojnosti in
2. Zakon o dvojnem označevanju cen v tolarjih in v evrih⁴, kateri zagotavlja za občane transparentno preračunavanje tolarških cen v cene v evrih.

Z uvedbo evra bo potrebno spremeniti in prilagoditi določene predpise, seznam le-teh je izdalo Ministrstvo za finance.

Zakon o uvedbi evra (2006) določa oziroma predpisuje pravila prevzema evra. V njem je zakonsko določeno prej že omenjeno obdobje dvojnega obtoka in čas zamenjave tolarških bankovcev in kovancev v evre. Zakon določa pravila in ureja prehod na evro ter jemanje tolarške gotovine iz obtoka. Vseboval bo tudi določila v zvezi z zamenjavo referenčne obrestne mere, za določanje srednjega tečaja Banke Slovenije in za konverzijo javnega dolga. S tem zakonom se bosta razveljavila dva sedanja zakona in sicer Zakon o denarni enoti Republike Slovenije in Zakon o uporabi denarne enote Republike Slovenije.

Zakon o dvojnem označevanju cen v tolarjih in evrih (2005) določa, da mora biti v času uvajanja evra obvezno informativno dvojno označevanje cen blaga in storitev ponujenih

³ Uradni list RS št. 114/2006.

⁴ Uradni list RS št. 101/2005.

potrošnikom. Namen tega je urejen prehod in zamenjava denarne valute ter postopno prilagajanje in priprava potrošnikov na novo vrednotenje cen in blaga. Za preračunavanje cen se je vse do obdobja določitve nepreklicnega tečaja zamenjave, uporabljal centralni tečaj, ki je bil določen ob vstopu v ERM II, 1 EUR = 239,64 SIT (ta tečaj je tudi tečaj zamenjave).

Zakon o dvojnem označevanju cen v tolarjih in v evrih se je omejil na označevanje cen in izdajanje računov pri prodaji blaga in storitev potrošnikom. Banke morajo to zakonsko obveznost dvojnega označevanja upoštevati pri storitvah, ki izpolnjujejo dva pogoja in sicer, da gre dejansko za prodajo bančne storitve in, da je potrošniku za storitev izdan račun.

Zakon o dvojnem označevanju cen je objavljen v Uradnem listu RS številka 101 z dne 11.11.2005 in je pričel veljati 15. dan po objavi to je 26.11.2005. Dvojno označevanje cen se je pričelo v marcu 2006.

3.2 Izobraževanje za prepoznavanje ponaredkov

Banke bodo znotraj svojih sistemov poskrbele za različna izobraževanja na temo prevzema evra (Poznič, 2006). Toka nekatera izobraževanja pa se bodo odvijala tudi na nacionalni ravni. Nacionalni center za ponaredke pri Banki Slovenije je v skladu s priporočili Evropske centralne banke in Evropske komisije za zaščito evra pred ponarejanjem, začel v letu 2005 z usposabljanje bančnih delavcev, ki rokujejo z gotovino.

V prvi polovici leta 2005 je bil pripravljen program usposabljanja, učno gradivo in gradivo za preizkus znanja, ki ga morajo tečajniki opraviti po opravljenem tečaju. Banka Slovenije je izdala 2000 zgoščenk na katerih je gradivo za izobraževanje. To zgoščenko prejme vsak udeleženec predavanja. V gradivu je tekstovni del, ki vsebuje zgodovino ponarejanja, obveznosti uporabnikov ob odkritju ponaredkov, mednarodne obveznosti (ki jih ima Slovenija na področju odkrivanja in preprečevanja ponarejanja) in opis ter pristojnosti posamezne organizacije ali organa, ki deluje na področju boja proti ponarejanju gotovine (Interna gradiva Banke Slovenije).⁵

3.3 Poslovanje z evro gotovine v bančnih poslovalnicah v prvih dneh januarja

Od 1.1.2007 dalje bodo banke izplačevale gotovino v evro bankovcih in kovancih, prejemale vplačila na račune strank v evrih ter do 14.1.2007 prejemale pologe na račune tudi v tolarjih in zamenjevale tolarsko gotovino za evro gotovino.

V zgodnji jutranjih urah 1.1.2007 bodo stranke lahko na bančnih avtomatih že dvigovale gotovino s svojih računov v evro bankovcih. Zavoljo tega so se že v drugi polovici leta 2006 izvajale prilagoditve bančnih avtomatov. Banke skupaj s procesnim centrom Bankart, ki nudi

⁵ Povzeto po Načrtu uvedbe evra.

podporo za delovanje bankomatske mreže okoli 1450 bančnim avtomatom v Sloveniji, in s servisnimi službami, so že pričele s prilagajanjem oziroma kalibracijo transportnega mehanizma in s predelavo kaset (za bankovce) v bančnih avtomatih. Ta prilagoditev bo omogočala dvige tolarških bankovcev do vključno 31.12.2006 in od 1.1.2007 dalje dvige evro bankovcev. Dogovor med bankami in omenjenim procesnim centrom je bil, da se uporabljajo le apoeni po 10 in 20 EUR na vseh bančnih avtomatih. Na nacionalni ravni je sprejet dogovor, da bo Bankart 31.12.2006 zaustavil centralni avtorizacijski sistem ob 21.00 uri. Zaustavitev sistema bo trajala 3 ure. V tem času bo procesni center na svojem avtorizacijskem sistemu spremenil nastavitve oziroma prilagoditve iz tolarjev v evre. Ponovna vzpostavitev bankomatske mreže pa bo dne 1.1.2007 od 0.00 dalje potekala postopno, saj bo priklop bančnih avtomatov nazaj v bankomatsko mrežo potekal ves dan.

V obdobju med 1.1.2007 in 14.1.2007 bo plačilni promet v državi potekal v evrih, vendar bo gotovinsko plačevanje s tolarško gotovino še vedno mogoče. Ne bo pa več dovoljeno izplačevanje sredstev v tolarjih. Banke bodo od 1.1.2007 vse finančne transakcije in ostale knjižbe v svojih sistemih izvajale le v evro valuti, saj bodo do takrat stanja v vseh bančnih sistemih konvertirana na evro valuto. V tem obdobju bodo torej banke omogočale strankam plačevanje tako v tolarški kot tudi v evro valuti, od 15.1.2007 dalje pa samo še v evro valuti. Za negotovinsko plačevanje – obremenitev računa – bodo stranke od 1.1.2007 dalje na svojih računih bremenjene samo v evro valuti. Plačilni nalog za bremenitev računa stranke bo od 1.1.2007 v novi obliki in barvi, znesek plačila oziroma znesek bremenitve računa pa bo v evrih.

Banke bodo strankam omogočale zamenjavo tolarjev v evre tudi po 14.1.2007 in sicer do 2.3.2007. V tem obdobju bo zamenjava gotovine brezplačna. Od tega dne dalje bo zamenjava tolarjev v evre možna le v Poštni banki Slovenije (do 30.6.2007) in v Banki Slovenije, ki bo tolarške kovance zamenjevala do 1.1.2016 in tolarške bankovce neomejeno dolgo (Jenko, 2006, str. 1). Za storitev menjave tolarške gotovine za evro gotovino po 2.3.2007 pa do 30.6.2007 se z Banko Slovenije dogovarjajo tudi nekatere druge slovenske banke.

Zakon o uvedbi evra je doživel nekaj sprememb, ki vplivajo na poslovanje bank, hranilnic in Pošte Slovenije v obdobju prevzema evra. Ena teh je sprememba 7. člena navedenega zakona. Ta člen sedaj določa, da banke, hranilnice in Pošta Slovenije, fizičnim ali pravnim osebam, ki bodo v obdobju od 1.1.2007 do vključno 3.1.2007 polagale tolarško gotovino (kovance in/ali bankovce) na račun, ki ga ima stranka pri tej isti banki oziroma hranilnici, ne smejo zaračunavati stroškov (ne glede na višino in apoensko strukturo pologa). To pravilo velja tudi za pologe tolarške gotovine v dnevno nočne trezorje.

Zadnji delovni dan v letu 2006 bo za banke petek, 29.12.2006. Za spremembo delovnega časa oziroma ure zapiranja poslovalnic tega dne se banke lahko odločijo same, kar bodo tudi objavile. Vsa plačila sprejeta do zaprtja poslovalnic bodo na ta dan še obdelana v tolarjih. V času od 30.12.2006 do 3.1.2007 bo potekala programska konverzija tolarške v evro valuto,

kar pomeni, da se v tem času ne bodo izvajale nobene druge transakcije, z izjemo bankomatskih. Po 3.1.2007, ki je za vse banke prvi delovni dan v prihodnjem letu, se vse finančne transakcije evidentirajo le v evrih, z zgoraj opisanimi izjemami.

3.4 Umik tolarske gotovine

Tolarski bankovci – Banka Slovenije ocenjuje, da bo količina tolarskih bankovcev, ki jih bo potrebno umakniti iz obtoka okoli 180 milijonov kosov, kar predstavlja približno 110 ton in 96% vseh izdanih bankovcev, ki se glasijo na tolar. Vračanje tolarske gotovine nazaj v Banko Slovenije naj bi se zaključilo 9. marca 2007.

Tolarski kovanci – se bodo po oceni Banke Slovenije vrnili v količini 129 milijonov kosov, kar je okoli 708 ton in predstavlja 30% vseh izdanih tolarskih kovancev. Tudi za tolarske kovance se pričakuje, da bo njihov rok za vračanje v Banko Slovenije 9. marec 2007.

Uničenje tolarskih bankovcev in kovancev bo opravljala le Banka Slovenije (Interna gradiva Banke Slovenije)⁶.

3.5 Ključna področja prevzema evro gotovine in kritični dejavniki uspeha

Za izvedbo nacionalnega projekta »Prevzem evro gotovine« so ključna področja (Interna gradiva Banke Slovenije):

- dobava evro gotovine Banki Slovenije,
- preddobava evro gotovine od BS do bank,
- posredna preddobava evro gotovine od bank do večjih uporabnikov gotovine,
- distribucija evro gotovine podjetjem in prebivalcem,
- odvodi tolarske gotovine,
- uničenje tolarske gotovine ter
- logistična in varnostna vprašanja.

Kot vsak projekt, ima tudi projekt Prevzem evra ključne dejavnike uspeha, ki so (Interna gradiva Banke Slovenije):

- odnosi s pogodbenimi izvajalci,
- finančna sredstva,
- usposobljenost izvajalcev,
- zanesljivi transporti gotovine,
- kapacitete za hrambo gotovine,
- obvladovanje konic poslovanja,
- delovanje bančnih avtomatov in bankomatske mreže,

⁶ Povzeto po Scenariju prevzema evrogotovine v RS.

- obvladovanje tveganj,
- uspešna informacijska kampanja,
- aktivnosti proti ponaredkom, ipd.

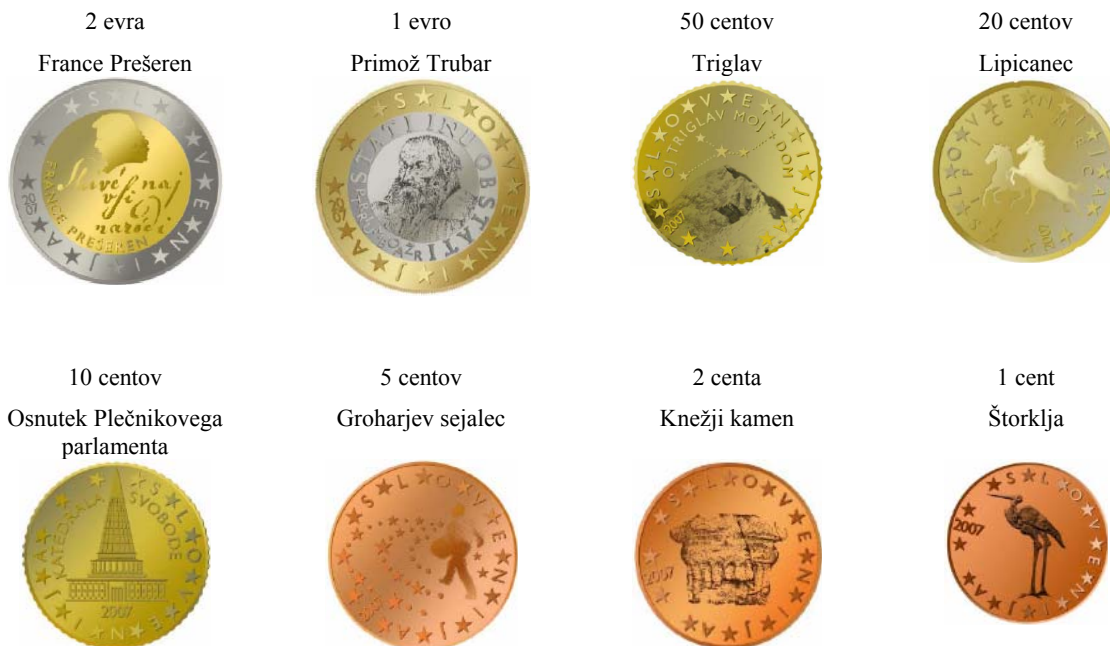
4 Aktivnosti v zvezi s prevzemom evra

4.1 Dobava evro gotovine v Banko Slovenije

Ker je dizajn sprednje strani kovancev v lasti EU, je morala Slovenija za motiv na zadnji strani kovancev predhodno pridobiti dovoljenje Evropske komisije.

Komisija Banke Slovenije in Ministrstva za finance se je na predlog strokovne žirije odločila, da Vladi RS predlaga izvedbeni projekt z osnutki motivov na kovancih, ki jih bo za Slovenijo kovala Finska kovnica Mint of Finland. Potrjen je bil predlog motivov na evro kovancih, ki so jih ponudili Miljenko Licul s sodelavcema Majo Licul in Janezom Boljko (Čop, 2005, str. 3):

Slika 1: Slovenski motivi evro kovancev

Vir: Interno gradivo Banke Slovenije; Načrt uvedbe evra, 2006, str. 15.

Vsak posamezni apoen evro kovanca je pakiran v rolco svoje barve, zaradi lažjega ločevanja apoenov. Posamezne rolce vsebujejo različno število kovancev (kakor je prikazano v Tabeli 1). 10 rolce je skupaj vakuumsko pakiranih v polivinilasto folijo. Na vsaki pošiljki je ISO koda države (SI za Slovenijo) in identifikacijska koda, ki jo določi Banka Slovenije.

Tabela 1: Standard pakiranja evro kovancev

APOEN	ŠTEVILO KOVANECV V ROLICI	BARVA ROLICE
2 EUR	25	vijolična
1 EUR	25	rumeno-rjava
50 CENT	40	zelena
20 CENT	40	oranžna
10 CENT	40	modra
5 CENT	50	rdeča
2 CENT	50	siva
1 CENT	50	bela

Vir: Interna gradiva Banke Slovenije.

Na podlagi sklepa ECB si bo Slovenija evro bankovce izposodila od Evrosistema, saj jih ne bo tiskala sama. Za tako odločitev obstajata dva razloga in sicer, da smo imeli premalo časa za tisk bankovcev in, da Evropski sistem centralnih bank načrtuje v letu 2008 izdajo nove serije evro bankovcev (Ferluga, 2006, str. 3). Tako se bo Slovenija pripravila na drugo serijo bankovcev, tiskanih v letu 2008. Banka Slovenije bo za izposojno evro bankovcev podpisala pogodbo z NCB Evrosistema in ECB. Slovenija bo ECB vrnila izposojene bankovce leta 2008, ko bo natisnila lastne bankovce z višjo stopnjo zaščite (nekoliko večjo količino zaradi vrnitve Evrosistemu).

Tabela 2: Standard pakiranja evro bankovcev

Vrsta pakiranja	Količina	Število bankovcev
Ovitek	1	100
Sveženj	10 ovitkov	1.000
Karton	10 svežnjev	10.000

Vir: Interna gradiva Banke Slovenije.

Bankovci so izdani v sedmih različnih vrednostih in so zakonito plačilno sredstvo na celotnem območju evra. Vsak bankovec prikazuje enega od evropskih arhitekturnih slogov. Bankovec za 5 evrov ponazarja klasiko, za 10 evrov romantiko, za 20 evrov gotiko, za 50 evrov renesanso, za 100 evrov barok in rokoko, za 200 evrov arhitekturo železa in stekla in za 500 evrov, sodobno arhitekturo 20. stoletja. Na sprednji strani so upodobljena okna in vrata/portali, ki simbolizirajo evropski duh odprtosti in sodelovanja. Dvanajst zvezd evropske unije predstavlja dinamiko in harmonijo sodobne Evrope, mostovi na hrbtni strani pa simbolizirajo komunikacijo med evropskimi narodi ter med Evropo in ostalim svetom (Evro - za vse nas, 2006).

Za preprečevanje prezgodnjega dajanja evro gotovine v obtok pred 1.1.2007 so predvidene kazni po kaznovalnem sistemu, ki je že bil uporabljen ob uvedbi evra v letu 2002. Za

Slovenijo je to pomembno, saj se evro gotovina kot tuja valuta uporablja že pred 1.1.2007. Posebno pozornost bo na slovenskem ozemlju potrebno nameniti predčasni izdaji evro kovancev s slovenskimi motivi v obtok, saj ti še niso v uporabi oziroma obtoku.

4.2 Preddobava evro gotovine od Banke Slovenije do poslovnih bank

Preddobava (frontloading) je dobava evro gotovine od Banke Slovenije do posameznih poslovnih bank v obdobju pred zamenjavo oziroma prevzemom evra. Preddobava poteka v skladu s podpisano pogodbo med Banko Slovenije in posamezno banko. Tako bodo banke prejemale evro gotovino od Banke Slovenije v okviru preddobave evro gotovine.

Banke so v prvi polovici leta 2006 oddale svoja naročila evro gotovine. Dodatne zahteve po evro gotovini lahko banke posredujejo Banki Slovenije med 1.9.2006 in 31.12.2006. Količino naročenih evro bankovcev bodo banke lahko zmanjšale do 4.12.2006. Dodatna naročila pa Banki Slovenije lahko posredujejo vsak mesec, toda le do tretjega delovnega dne v začetku meseca za tekoči mesec.

Kakor je bilo že omenjeno, je Banka Slovenije z bankami podpisala pogodbe o preddobavi evro gotovine. Pred podpisom pogodbe o preddobavi evro gotovine so banke morale zagotoviti izpolnjevanje vseh pogojev (na primer varnostni in tehnični pogoji), ki so navedeni v Sklepu o zamenjavi gotovine. Banka Slovenije bo evro gotovino bankam preddobavljala ločeno in sicer evro kovance je pričela dobavljati po 15.9.2006, evro bankovce pa bo preddobavljala šele v mesecu decembru.

Banke morajo za vso preddobavljeno gotovino predhodno zagotoviti ustrezno zavarovanje obveznosti in sicer s svojim finančnim premoženjem v višini 100% od vrednosti preddobavljene in neplačane evro gotovine.

Banke bodo Banki Slovenije pričele plačevati preddobavljeno evro gotovino po prejemu le-te. Plačilo bo potekalo postopoma v treh enakih delih in sicer na dneve poravnave prve, četrte in pete operacije glavnega refinanciranja Evropske Centralne banke v letu 2007 (Sklep o zamenjavi gotovine, 2006).

Pogodba, ki jo podpisujeta Banka Slovenije in poslovna banka, določa tudi najmanjši obseg posameznega vračila presežnih količin evro gotovine, ki ne sme biti manjša kot 4 milijone evrov ali 4 tone evro kovancev. Vračilo je možno od 15.1.2007 do 31.1.2007.

Vsi prejemniki gotovine, ki bodo pred 1.1.2007 prejeli evro gotovino in začetne pakete, so dolžni poročati Banki Slovenije o prejeti količini. Banka Slovenije je za pripravo poročil izdelala »Navodila v zvezi s pošiljanjem poročil v zvezi z zamenjavo gotovine«, ki jih morajo banke prejemnice preddobavljene gotovine od Banke Slovenije upoštevati, kakor tudi banke posredne prejemnice (banke, ki prejema evro gotovino od poslovnih bank, ker same nimajo računa pri Banki Slovenije) in drugi posredni prejemniki evro gotovine (na primer pravne

osebe, ki prejemajo gotovino v okviru posredne preddobave evro gotovine). Poročanje Banki Slovenije poteka po elektronski poti in preko pošte.

Banki Slovenije je potrebno poročati najkasneje tretji delovni dan v tekočem tednu, za pretekli teden. Poročilo banke mora vsebovati podatke o celotni količini posredno preddobavljene evro gotovine in začetnih paketov bankam posrednim prejemnicam. Poleg podatkov za banke posredne prejemnice pa morajo banke na enak način tedensko poročati o posredni preddobavi evro gotovine posrednim prejemnikom (za vsakega posamezno). Banke so poleg posredne preddobave dolžne poročati tudi o prodaji začetnih paketov za fizične osebe in poslovnih začetnih paketov za pravne osebe. Zaključno poročilo morajo banke pripraviti najkasneje do 5.1.2007. To zbirno poročilo mora vsebovati tako apoene kakor tudi skupne zneske celotne posredne preddobave bankam in posrednim prejemnikom evro gotovine.

Tudi banke posredne prejemnice so dolžne posredovati poročila Banki Slovenije. Njihova poročila morajo poleg podatkov o naprej posredovani evro gotovini posrednim prejemnikom, vsebovati tudi podatke o prejeti evro gotovini v okviru posredne preddobave. O prejemu evro gotovine pa morajo poročati tudi posredni prejemniki evro gotovine (Navodila v zvezi s pošiljanjem poročil v zvezi z zamenjavo gotovine, 2006).⁷

4.3 Oskrba podjetij z evro gotovino ter začetni paketi evro kovancev

Pravne osebe se bodo morale pred 1.1.2007 oskrbeti s potrebno količino evro gotovine. To bodo lahko opravile na dva načina in sicer s posredno preddobavo ali z nakupom (oziroma dvigom s poslovnega deviznega računa) evro gotovine v bančnih poslovnih enotah.

Pogoji posredne preddobave bodo dogovorjeni in zapisani v pogodbi med banko in njenim komitentom, ki je večji uporabnik gotovine. Banke lahko za posredno preddobavo zaračunajo komitentu stroške zavarovanja in neposredne stroške oskrbe, medtem ko obresti ali drugih stroškov izposoje evro gotovine ne smejo zaračunati.

Posredni prejemniki morajo upoštevati določilo Zakona o uvedbi eura, ki predpisuje, da mora biti posredno preddobavljena evro gotovina hranjena in obravnavana ločeno od druge zaloge evro gotovine, ki ima svojstvo tuje valute. Prav tako ne sme biti hranjena med zalogami tolarske gotovine. Skratka, potrebno bo upoštevati pravila hrambe in varovanja zalog evro gotovine.

Banke bodo posredno preddobavljale evro gotovino le tistim pravnim osebam, ki bodo izpolnjevale pogoje za ravnanje z evro gotovino in bodo z banko sklenile oziroma podpisale

⁷ Objavljena v Uradnem listu RS št. 96/2006.

Pogodbo o posredni preddobavi posrednemu prejemniku pred 1.1.2007. Izbrane posredne prejemnike mora potrditi Banka Slovenije (Sklep o zamenjavi gotovine, 2006).

Banke so morale do 29.9.2006 posredovati Banki Slovenije prvi seznam posrednih prejemnikov evro gotovine. Poleg seznama je bilo potrebno posredovati tudi izpolnjene Obrazce o predvideni posredni preddobavi evro gotovine posrednemu prejemniku pred 1.1.2007, za vsakega posrednega prejemnika posebej. Podatke o posrednih prejemnikih, ki se odločijo za posredno preddobavo evro gotovine po 29.9.2006, lahko banke sporočajo Banki Slovenije vsak prvi delovni dan v tednu.

Odgovornost za izbiro posrednih prejemnikov torej nosijo banke. Če pride s strani posrednih prejemnikov do kršitve pogodbe in določil zapisanih v Sklepu o zamenjavi gotovine, ne glede na njihovo krivdo, krijejo celotno škodo, ki jo BS povzroči posredni prejemnik, banke. Banka Slovenije ima tudi pravico, da banki prepove posredno preddobavo, če oceni, da posredni prejemnik ne izpolnjuje vseh potrebnih zahtev oziroma lahko zahteva od banke, da le-ta od posrednega prejemnika zahteva vračilo že preddobavljene evro gotovine.

Pogodba med banko in posrednim prejemnikom vsebuje vsa določila, ki jih predpisuje Sklep o zamenjavi gotovine. Ta določila so obvezni del vsebine Pogodbe o posredni preddobavi evro gotovine posrednemu prejemniku pred 1.1.2007.

Skupina za evro gotovino pri ZBS je pripravila vzorec pogodbe med banko in posrednim prejemnikom, ki ga je formalno potrdil Odbor za evro koordinacijo. Na podlagi tega vzorca je vsaka banka pripravila svojo pogodbo, ki jo bo sklepala s posrednimi prejemniki evro gotovine.

Prodajna mesta gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov bodo v okviru posredne preddobave prejemala evro kovance od 1.12.2006 dalje in evro bankovce od 11.12.2006 dalje.

Majhne gospodarske družbe in samostojni podjetniki se bodo oskrbeli z evro gotovino pred 1.1.2007 tako, da bodo kupovali poslovne začetne pakete na blagajniških okencih bančnih enot in z nakupom evrov s tolarskega poslovnega računa oziroma z dvigom evrov z deviznega poslovnega računa (Slatnar, 2006, str. 8).

Do sedaj so gospodarske družbe in samostojni podjetniki imeli blagajniški maksimum in omejitve za poslovanje z evro gotovino. Ker Zakon o deviznem poslovanju ni omogočal podjetjem, da bi se oskrbela z evro gotovino pred 1.1.2007 na enostaven način, je prišlo do nekaj sprememb, ki bodo omogočale to oskrbo v decembru 2006.

Oskrba z evro bankovci (nakup oziroma dvig s poslovnega računa) v poslovalnicah bank bo omogočena zahvaljujoč odpravi deviznega blagajniškega maksimuma in Sklepa o pogojih in načinu, pod katerimi smejo rezidenti pri poslovanju z nerezidenti plačilo sprejeti ali opraviti v tuji gotovini. Devizni blagajniški maksimum in navedeni sklep sta bila dne 13.9.2006

odpravljena na seji Sveta Banke Slovenije⁸. Od 1.12.2006 dalje bodo morali rezidenti pri poslovanju z nerezidenti upoštevati le še določila Zakona o preprečevanju pranja denarja.

Začetni paket evro kovancev je paket evro kovancev, ki ima različno apoensko strukturo. Poznamo dve vrsti začetnih paketov, in sicer začetni paketi za fizične osebe (namenjeni so torej prebivalstvu) in poslovni začetni paketi (namenjeni so profesionalnim uporabnikom gotovine – prodajna mesta, banke, itd).

Banka Slovenije je pričela preddobavljati začetne pakete v mesecu novembru 2006 in jih bo dobavljala vse do porabe zalog. Banke lahko prodajajo oziroma preddobavljajo začetne pakete brez količinskih omejitev za posameznega komitenta, kar pomeni, da bo prodaja omejena le s porabo zalog. Prodaja začetnih paketov za fizične osebe bo potekala od 15.12.2006 dalje. Prodaja oziroma preddobava poslovnih začetnih paketov gospodarskim družbam in samostojnim podjetnikom pa se bo opravljala od 1.12.2006 dalje.

Tudi za začetne pakete evro kovancev velja pravilo, da se jih ne sme uporabljati oziroma dati v obtok pred 1.1.2007.

Začetni paketi evro kovancev za fizične osebe vsebuje vse apoene evro kovancev in je sestavljen iz 44 kosov kovancev (kot je to razvidno iz Tabele 3), kar v skupni vrednosti znaša 12,52 EUR ali v tolarski protivrednosti 3.000,30 SIT. Kljub navedeni nominalni vrednosti, bodo banke začetne pakete evro kovancev za fizične osebe prodajale v vrednosti 3.000,00 SIT.

Tabela 3: Apoenska struktura začetnega paketa evro kovancev za fizične osebe

APOEN	ŠTEVILO KOVANECV	VREDNOST (v EUR)	VREDNOST (v SIT)
2 EUR	2	4	958,6
1 EUR	4	4	958,6
50 CENT	4	2	479,3
20 CENT	7	1,4	335,5
10 CENT	6	0,6	143,8
5 CENT	6	0,3	71,9
2 CENT	7	0,14	33,5
1 CENT	8	0,08	19,2
SKUPAJ	44	12,52	3.000,3

Vir: Evro - za vse nas, 2006.

⁸ Prenehanje veljavnosti navedenih predpisov je bilo objavljeno v Uradnem listu RS, št. 97/2006.

Poslovni začetni paket evro kovancev vsebuje vse apoene evro kovancev in je sestavljen iz 680 kosov kovancev (kot to prikazuje Tabela 4), kar v skupni vrednosti znaša 201 EUR ali v tolarški protivrednosti 48.167,60 SIT.

Tabela 4: Apoenska struktura poslovnega začetnega paketa evro kovancev

APOEN	ŠTEVILO KOVANČEV	VREDNOST (v EUR)	VREDNOST (v SIT)
2 EUR	25	50	11.982,0
1 EUR	75	75	17.973,0
50 CENT	80	40	9.585,6
20 CENT	80	16	3.834,2
10 CENT	120	12	2.875,7
5 CENT	100	5	1.198,2
2 CENT	100	2	479,3
1 CENT	100	1	239,6
SKUPAJ	680	210,00	48.167,6

Vir: Evro - za vse nas, 2006.

4.4 Rokovanje z evro gotovino

Evro gotovina, ki jo bodo prevzele banke, mora biti hranjena v skladu s Priporočili Banke Slovenije za obvladovanje operativnih tveganj in varno poslovanje ter Minimalnimi zahtevami in priporočili Združenja bank Slovenije za varovanje bank in bančnega sistema. Evro gotovina mora biti hranjena ločeno od ostale evro gotovine, ki ima značaj tuje valute, kar velja tako za banke kot tudi za posredne prejemnike.

Pogoji varne hrambe se nanašajo torej tudi na posredne prejemnike. Evro gotovino, ki jo bodo prejele banke in posredni prejemniki, se ne bo smelo iznašati iz Republike Slovenije in se je ne bo smelo posredovati tretjim osebam pred 1.1.2007.

Prevoz gotovine se v Sloveniji opravlja v skladu s Pravilnikom o načinu prevoza in varovanja denarja in drugih vrednostnih pošiljk, kar velja tudi za prevoze evro gotovine. Banke in posredni prejemniki lahko prevoz preddobavljene evro gotovine zaupajo le tistim osebam, ki so usposobljene za varen prevoz gotovine in imajo licenco za prevoz v skladu z zakonom, ki ureja zasebno varovanje.

Prevozi bankovcev bodo ločeni od prevozov kovancev. Bankovce, tako v evrih kakor v tolarjih, bodo prevažali z oklepnicami in tudi z najetimi tovornjaki s spremstvom.

5 Dogovori na nacionalni ravni

Banka Slovenije je dala priporočilo poslovnim bankam, da v dneh 1.1. in 2.1.2007 omogočijo fizičnim osebam zamenjavo tolarških bankovcev in kovancev v evro bankovce in kovance (Kos, 2006, str. 8). Konec junija 2006 je Nadzorna skupina Združenja bank Slovenije na sestanku z guvernerjem Banke Slovenije pobudo sprejela. Predlog Banke Slovenije je bil, da v krajih z več kot 5000 prebivalcev banke članice Združenja bank Slovenije zagotovijo vsaj eno poslovalnico, v Ljubljani in v Mariboru pa vsaj 3 poslovalnice. Banka Slovenije je bankam članicam Združenja bank Slovenije prepustila, da se same dogovorijo in odločijo katera banka bo imela odprto poslovalnico v določenem kraju. Banke so pri izbiri poslovalnic morale upoštevati le kriterije varnosti in funkcionalnosti.

Na Odboru za Evro koordinacijo pri Združenju bank Slovenije v začetku julija 2006 so se banke članice dogovorile, da bodo odprle skupno 52 poslovalnic po celi Sloveniji. Banke si bodo število odprtih poslovalnic razdelile na podlagi tržnega deleža bank. Število poslovalnic, ki jih bo imela posamezna banka članica odprto, prikazuje Tabela 5.

Tabela 5: Število dežurnih poslovalnic bank članic Združenja bank Slovenije

Banka članica ZBS	Število dežurnih poslovalnic
NLB d.d.	13
NKBM d.d.	11
Abanka Vipava d.d.	6
Gorenjska Banka d.d.	5
SKB banka d.d.	3
Banka Koper d.d.	5
Banka Zasavje d.d.	3
Banka Domžale d.d.	2
Koroška banka d.d.	2
Banka Celje d.d.	1
Kärtner Sparkasse AG	1

Vir: Interna gradiva Združenja bank Slovenije.

Banke članice Združenja bank Slovenije so sprejele poslovno odločitev, da se zaradi varnostnih razlogov seznam izbranih dežurnih poslovalnic in njihov poslovni čas objavita šele konec meseca novembra 2006.

Bančni avtomati bodo eden od pomembnejših distribucijskih kanalov, ki bodo omogočali državljanom, da bodo od 1.1.2007 dalje dvigovali evro gotovino. Dne 31.12.2006 do 21.00 ure bodo bančni avtomati izplačevali tolarške bankovce, po 24.00 uri (to je 1.1.2007) pa že evro bankovce. Procesni center Bankart bo tega dne ob 21.00 uri zaustavil centralni avtorizacijski sistem, kar pomeni, da bankomatska mreža v Sloveniji ne bo delovala naslednje

tri ure. V času med 21.00 in 24.00 uro se bodo izvajale aktivnosti za preklon mreže na evro in tako se bo ob 0.00 začelo postopno priklapljanje bančnih avtomatov, ki bodo že izplačevali evre.⁹

Zahteve in priporočila Banke Slovenije v zvezi s prehodom bančnih avtomatov na evro se nanašajo predvsem na visoko razpoložljivost delovanja BA mreže, kar pomeni, da mora po polnoči čim več bankomatov izplačevati evre, zagotovljena mora biti regijska pokritost, zamenjava gotovine v bankomatih mora biti izvedena v prvih 24 urah in javnost mora biti vnaprej seznanjena s seznamom delujočih bankomatov, ki so napolnjeni z evri.

Za potrebe uvedbe nove valute je potrebna sprememba strojne (predelava kaset za izplačilo gotovine) in programske (kot npr. sprememba parametrov dimenzije bankovcev, sprememba konfiguracijskih datotek za vse tipe bankomatov, ipd.) opreme na bančnih avtomatih.

Uporabljal se bo dvovalutni in enovalutni način polnjenja notranjih (v prostorih bančnih poslovalnic) in zunanjih (izven bančnih prostorov) bančnih avtomatov. Dvovalutni način se bo izvajal na večini bančnih avtomatov, ki imajo ustrezno programsko opremo, katera omogoča oskrbovanje bankomata z dvema valutama. Ti bankomati bodo do 31.12.2006 do 21.00 ure izplačevali tolarske bankovce od 0.00 1.1.2007 pa evro bankovce. Kasete bodo polnjene le z dvema vrstama apoenov, in sicer 10 in 20 evrov. Polnjenje bančnih avtomatov bo moralo biti zagotovljeno z rabljenimi bankovci, saj so pri prevzemu evra leta 2002 bile težave z novimi bankovci, ki se radi zlepijo skupaj in tako je transportnemu mehanizmu onemogočeno pravilno izplačevanje gotovine.

Na bančnih avtomatih, ki nimajo ustrezne programske opreme, se bo uporabljal enovalutni način polnjenja, kar pomeni, da bodo le-ti polnjeni z eno valuto in sicer do 31.12.2006 s tolarskimi bankovci od 1.1.2007 dalje pa z evro bankovci.

Za storitev oziroma transakcijo »hitri dvig« na bankomatu so že dogovorjeni zneski dviga.

Banke so morale Bankartu posredovati seznam bančnih avtomatov s podatki o le-teh z namenom, da se pripravi model mikro plana za vzpostavitev euro bankomatske mreže. Bankart je izdelan model mikro plana posredoval bankam, ki so nato oblikovale svoje mikroplane vzpostavitve euro BA mreže in jih konec meseca novembra 2006 posredovale Bankartu.

Mikro plan je sestavljen tako, da so vsi bančni avtomati razdeljeni v pet časovnih rezin. Za vsako rezino je določeno število bančnih avtomatov, ki bodo priklopljeni in njihova regijska pokritost. Bankart je določil omejitve za posamezno časovno rezino, glede na kapacitete procesnega centra oziroma možnost izvedbe priklopa in sprejemanja klicev skrbnikov v

⁹ Povzeto po Načrtu uvedbe evra.

primeru nedelovanja ali kakršnihkoli težav. Pri oblikovanju mikro plana banke same določajo katere bančne avtomate vključijo v posamezno časovno rezino in vrstni red priklopljanja teh bančnih avtomatov znotraj posamezne časovne rezine (Interna gradiva Bankarta)¹⁰.

Časovne rezine, v katerih bodo priklopljeni bančni avtomati dne 1.1.2007 so:

prva rezina	od	00.00 ure	do	02.00 ure
druga rezina	od	02.00 ure	do	04.00 ure
tretja rezina	od	04.00 ure	do	06.00 ure
četrti rezina	od	06.00 ure	do	12.00 ure
peta rezina	od	12.00 ure	do	24.00 ure

Načrt prehoda, ki ga je pripravil Bankart predvideva, da bo potrebno na vsakem bančnem avtomatu, ki bo 1.1.2007 vklopljen v BA mrežo, izvesti testni produkcijski dvig z namenom testiranja pravilnosti izplačila evro gotovine (Interna gradiva Bankarta).

V primeru, da bankomatska mreža ne bo delovala kot je predvideno v Planu uvedbe evra, mora biti državljanom omogočeno, da dvignejo gotovino z osebnih računov. V ta namen so banke izdelale rezervni scenarij za poslovanje poslovalnic in ga do 10. oktobra 2006 posredovale Banki Slovenije, vključno z imeni kontaktnih oseb.

Namen scenarija je, natančno opredeliti poslovni čas, predmet poslovanja, organizacijo dela, kadrovske zasedbe in vse ostale potrebne aktivnosti, njihove nosilce ter roke in tako preprečiti morebitno tveganje, da bi se državljanji zaradi nedelovanja bankomatske mreže ne mogli oskrbeti s potrebno gotovino.

Banke bodo v tem primeru morale odpreti večino svojih poslovalnic in ne le izbrane dežurne poslovalnice za izvajanje zamenjave gotovine. Bančne poslovalnice bodo poslovale v neprekinjenem poslovnem času šest ur oziroma odvisno od začetka in časa trajanja nedelovanja bankomatske mreže. Predmet dela bo omejen na izplačevanje gotovine, ki bi ga sicer omogočali bančni avtomati.

6 Povezovanje bank v okviru Združenja bank Slovenije

Praktično izvedbo prevzema evra na področju gotovinskega poslovanja bodo izvajale banke, hranilnice in Poštna banka Slovenije, saj Banka Slovenije ne posluje neposredno s

¹⁰Povzeto po Mikroplanu vzpostavitve EURO BA mreže.

prebivalstvom in podjetniškim sektorjem. Banke bodo prejeto gotovino distribuirale v gospodarstvo po različnih kanalih. Ker pa je prevzem evra nacionalni projekt, so banke pri tem odvisne od direktiv in smernic Banke Slovenije ter medbančnih dogovorov.

Večina slovenskih bank je članic Združenja bank Slovenije, tako tudi Nova Ljubljanska banka d.d., Ljubljana. Združenje bank Slovenije je pod nadzorom Banke Slovenije za potrebe prevzema evra organiziralo več skupin in odborov kot sta na primer Odbor za poslovanje s prebivalstvom in Evrokoordinacijska skupina. Ti odbori in skupine delujejo na različnih področjih bančnega poslovanja, njihov namen pa je doseganje skupnih dogovorov med bankami članicami Združenja bank Slovenije, vse v interesu preprečevanja konkurence med njimi pri samem prehodu na evro.

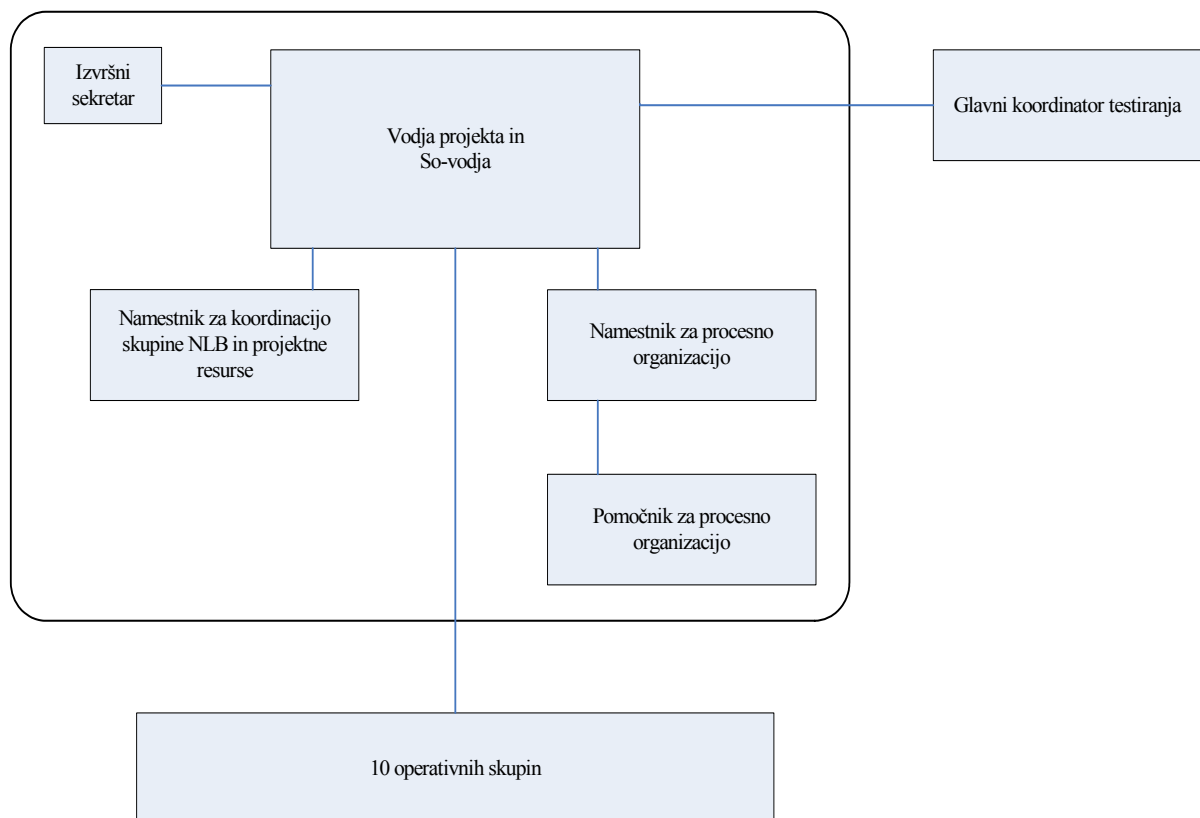
7 Prevzem evra v NLB d.d. v okviru Projekta Evro

NLB d.d. bo kot največja slovenska poslovna banka imela veliko vlogo pri zamenjavi gotovine ob prevzemu evra, zato bom v nadaljevanju naloge predstavila njeno organizacijo in pripravo na prevzem evra na gotovinskem področju.

Dne 28.10.2004 je NLB d.d. ustanovila projektno skupino imenovano Projekt Evro, ki v banki pripravlja in izvaja aktivnosti, potrebne za uspešen prehod na evro. Projekt Evro je sestavljen iz podskupin (operativne skupine s svojimi delovnimi skupinami) po posameznih področjih delovanja banke in iz drugih sodelujočih za koordinacijo določenih specifičnih nalog in aktivnosti. Kot vsak projekt ima tudi Projekt Evro svojega sponzorja, ki je član Uprave NLB d.d. (interna gradiva NLB d.d.)¹¹.

¹¹ Povzeto po Projektne (zagonski elaborat) dokumentu.

Slika 2: Organizacijska struktura vodstva Projekta Evro NLB d.d.

Vir: Interna gradiva NLB d.d..

Posamezna operativna skupina (OS) v okviru Projekta Evro deluje na svojem področju in je tudi sama razdeljena na več delovnih skupin. Vsaka operativna skupina in delovna skupina ima svojega vodjo ter člane. Operativne skupine s svojimi delovnimi skupinami so naslednje:

- OS1 – Operativna skupina Storitve in tržne poti; delovne skupine: DS Računi, DS Kartično in bankomatsko poslovanje, DS Tržne poti, DS Depoziti/varčevalne vloge, DS Marketing, DS Bančno zavarovalništvo in skladi (NLB Vita, NLB Skladi) in DS Krediti občanom
- OS2 – Operativna skupina Krediti in plačilni promet; delovne skupine: DS Krediti, DS Plačilni promet in DS Dokumentarno poslovanje
- OS3 – Operativna skupina Finance; delovne skupine: DS Zakladništvo, DS Investicijsko bančništvo, DS Upravljanje s tveganji, DS Skrbništvo vrednostnih papirjev in DS Cenovna politika
- OS4 – Operativna skupina Gotovina in Poslovalnice; delovne skupine: DS Gotovina in BA logistika, DS Poslovalnice in DS Izobraževanje
- OS5 – Operativna skupina Računovodstvo; delovne skupine: DS Glavna knjiga, DS Saldakonti in OSRE, DS Alfa in DS Podatkovno skladišče
- OS6 – Operativna skupina za komuniciranje
- OS7 – Operativna skupina Koordinacija NLB skupine

OS8 – Operativna skupina IT

OS9 – Operativna skupina BCP (Načrtovanje neprekinjenega poslovanja)

OS10 – Operativna skupina Pravna podpora

Za mojo nalogo bo prišla v poštev OS4 – operativna skupina Gotovina in Poslovalnice, ki deluje na gotovinskem področju oziroma je zadolžena za zamenjavo gotovine v NLB d.d..

7.1 Predstavitev operativne skupine Gotovina in Poslovalnice

Naloga operativne skupine Gotovina in Poslovalnice je priprava pogojev za nemoten prehod na evro pri gotovinskem poslovanju. V te aktivnosti so vključeni centralni trezor NLB, poslovalnice, bančni avtomati, izobraževalni center, varnostne službe (logistika) in nekateri zunanji izvajalci. Skupina je sestavljena iz treh delovnih skupin: Delovna skupina Gotovina in BA-logistika, Delovna skupina Poslovalnice in Delovna skupina Izobraževanje. Skupina dejavno sodeluje z drugimi operativni skupinami v okviru Projekta Evro, še zlasti z operativno skupino Storitve in tržne poti, operativno skupino Komuniciranje, operativno skupino Računovodstvo in operativno skupino Pravna podpora. Poleg tega, da operativna skupina Gotovina in Poslovalnice sodeluje s skupinami znotraj NLB, sodeluje tudi z drugimi zunanjimi Skupinami kot so: Koordinacijska skupina za prevzem evra na področju gotovinskega poslovanja pri Banki Slovenije, Skupina za evro gotovino Odbora za poslovanje s prebivalstvom pri Združenju bank Slovenije in odbori Bankarta.

Delovna skupina Izobraževanje (ker se v splošnem ne ukvarja z zamenjavo gotovine, jo omenjam le na tem mestu), ki deluje v okviru operativne skupine Gotovina in Poslovalnice, se ukvarja s pripravo in organizacijo izobraževalnih programov za prevzem evra. Ti programi so ločeni po področjih delovanja banke in se izvajajo v skladu s terminskim načrtom izobraževanja.

8 Delovanje delovne skupine Poslovalnice

Delovno skupino Poslovalnice sestavljajo člani iz celotne Poslovne mreže NLB d.d., kar zagotavlja raznovrstno sestavo in regijsko pokritost.

Poslovna mreža NLB d.d. je sestavljena iz 13 podružnic, ki imajo skupaj 121 poslovalnic za občane, 17 poslovalnic za gospodarske družbe in samostojne podjetnike, 4 bančne trgovine in 11 izpostav. V Poslovni mreži je zaposlenih okoli 1500 delavcev (Interna gradiva NLB d.d.).

Vsaka podružnica banke je določila koordinatorja za evro, ki je v podružnici odgovoren za uspešno izvajanje aktivnosti v okviru Projekta Evro in v zvezi s prevzemom evra kot nacionalne valute. Odgovornost za uspešen prehod na evro pa nosi tudi vsak direktor podružnice. Prav tako ima odgovorno osebo za evro tudi vsaka poslovalnica, praviloma je to vodja poslovalnice oziroma njegov namestnik.

Skupina za varovanje je za vsako poslovalnico opravila analizo na podlagi njenih podatkov. Zbrane podatke o varnostnih elementih posamezne poslovalnice je vnesla v varnostno izkaznico te poslovalnice. Skupina je tudi poskrbela za ustrezno pripravljenost poslovalnic, tako so le-te opremljene za varno hrambo gotovine ter za prevzem kovancev na blagajniških mestih.

Za vsako poslovalnico posebej je pripravljena logistična izkaznica, ki bo v pomoč pri sami logistiki prehoda na evro. Izkaznica vsebuje podrobne podatke o poslovalnici, ki so potrebni za uspešno izvedbo tako zajetne logistike.

Varnostni ukrepi v primeru tveganj nalagajo direktorjem podružnic in vodjem poslovalnic dolžnost, da delavcem zagotovijo seznanitev s postopki ustreznega varnostnega vedenja ter doslednega izvajanja preventivnih varnostnih ukrepov in predpisanih postopkov.

V decembru 2006 in januarju 2007 se pričakuje povečanje obsega dela, zato bodo v NLB d.d. za enostavna dela v Poslovni mreži zaposlili 175 dodatnih delavcev ter jih usposobili za delo, ki ga bodo opravljali. Število dodatnih delavcev je določeno oziroma razdeljeno med poslovalnice na podlagi treh kriterijev, in sicer: obseg gotovinskega poslovanja, število blagajniških mest in število osebnih računov. Med kandidati, ki so se prijaviili, so večinoma študentje, saj le-ti najlažje izpolnjujejo oba pogoja, to je prisotnost na delu oba meseca in opravljanje dela v osem urnem delavniku.

8.1 Poslovanje poslovalnic ob prehodu na evro

Direktorji podružnic in vodje poslovalnic so prejeli navodila za izdelavo mikro načrta organizacije poslovalnic. Na podlagi teh navodil so vodje poslovalnic izdelali mikro načrt svoje poslovalnice, ki vsebuje predvsem organiziranje delavcev po skupinah ali oblikovanje skupin delavcev v obdobju prehoda na evro, potrebno število delavcev, organizacijo dela ime osebe, ki je v poslovalnici odgovorna za uspešen prehod na evro (vodja poslovalnice oziroma njegov namestnik).

Ker je prevzem evra zahteven nacionalni dogodek, morajo banke zagotoviti prisotnost potrebnih delavcev na delu v vnaprej določenih dnevih. Potrebno je organizirati tudi dežurne ekipe, ki bodo v nedelovnih dneh (30.12. in 31.12.2006 ter 1.1. in 2.1.2007) prisotne na delu ali pripravljene za izvedbo rezervnih scenarijev. Ti delavci bodo predvsem skrbeli za gotovino, položeno v DNT, oskrbovali bančne avtomate, izvajali testne transakcije dviga na bančnih avtomatih, oddajali tolarsko gotovino ter opravljali delo v dežurnih poslovalnicah 1. in 2. januarja 2007, pri zamenjavi gotovine.

V vsaki poslovalnici bo določena skupina delavcev, ki bo na domu v 24 urni pripravljenosti za primer večjih težav z bankomatsko mrežo, saj bo v tem primeru potrebno odpreti večino poslovalnic.

Za prilagoditev gotovinskega poslovanja na evro so poslovalnice morale nekatero obstoječo opremo prilagoditi, nekatero pa na novo nabaviti. Tako so se opremile z dodatnimi stroji za štetje gotovine, ki so prilagojeni za štetje evro gotovine. Nabavile so nove stroje za štetje kovancev, stroje za štetje bankovcev in samopostrežne stroje, ki so nameščeni v večjih poslovalnicah in so namenjeni komitentom za večje količine kovancev (komitent položi kovanec v stroj, ki mu izda potrdilo, s katerim na blagajni položi znesek na svoj račun).

Edini menjalni avtomat (avtomat za menjavo tujih valut v tolarje ali menjavo tolarjev v druge valute), ki ga ima NLB, je lociran na Brniku. Do sedaj je menjalni avtomat večinoma izvajal menjavo evrov v tolarje in tolarjev v evre. NLB je sprejela poslovno odločitev, da se menjalni avtomat pred 1.1.2007 odklopi (Interna gradiva NLB d.d.).

Storitev Depozitna enota, ki jo nudijo bančni avtomati, bo zaradi obsega dela in pričakujočega odlaganja zastarelih položnic ter neprimerne vsebine, odklopljena oziroma blokirana od 22.12.2006 in do nadaljnjega ne bo delovala (Interna gradiva NLB, 2006).

8.2 Odprtje 13 izbranih dežurnih poslovalnic v dneh 1. in 2. januarja 2007

Glede na dogovor, ki je bil sklenjen na Odboru za Evro koordinacijo pri Združenju bank Slovenije in določa, da vsaka banka v dneh 1. in 2. januarja 2007 odpre določeno število poslovalnic (glede na svoj tržni delež), mora NLB v teh dveh dnevih imeti odprtih 13 dežurnih poslovalnic.

NLB je za delovanje poslovalnic pripravila gradivo Poslovanje dežurnih poslovalnic v dneh 1. in 2. januarja 2007 in sklenila:

- Predmet poslovanja v dežurnih poslovalnicah bo omejen izključno na zamenjavo gotovine za gotovino, fizičnim osebam.
- Posamezna fizična oseba bo lahko zamenjala do 1.500,00 EUR v tolarski protivrednosti, prav tako bo omejena količina izplačanih evro kovancev na 400 EUR.
- Za dežurne poslovalnice, ki bodo poslovale 1. in 2. januarja 2006, morajo biti izpolnjeni določeni pogoji, kot so: avtomatska (programska) podpora menjalniškimi transakcijam, izpolnjevanje varnostnih pogojev izbranih poslovalnic, ipd.
- Poslovni čas poslovalnic je omejen na 4 ure, odprte bodo od 10.00 do 14.00 ure, kar velja za vse dežurne poslovalnice. Poslovni čas poslovalnic je bil dogovorjen na nivoju ZBS.
- Informativni letaki o poslovanju dežurnih poslovalnic morajo biti v poslovalnicah nameščeni pravočasno.

8.3 Rezervni scenarij za poslovanje poslovalnic 1.1. in 2.1. 2007 v primeru nedelovanja bankomatske mreže

Za primer težav v delovanju bankomatske mreže 1. in 2. januarja 2007 je bil pripravljen t.i. rezervni scenarij. Po tem scenariju bo potrebno odpreti večino poslovalnic, z namenom, da bi omogočili strankam zamenjavo gotovine in dvig evrov z njihovih računov.

Poslovalnice bodo poslovale 6 ur dnevno v neprekinjenem poslovnem času. Rezervni scenarij predvideva skrajšanje tega poslovnega časa v primeru, če pride do prekinitve delovanja bankomatske mreže v kasnejših urah. Predmet poslovanja bo omejen na zamenjavo tolarjev v evre in evrov v evre ter na dvige gotovine z osebnih računov. Dvig gotovine bo omejen.

9 Delovanje Delovne skupine Gotovina in BA - logistika

Člani Delovne skupine Gotovina in BA- logistika so delavci Sektorja za trezor in oskrbo z gotovino. Ta delovna skupina deluje na dveh področjih - gotovinska logistika in bančni avtomati. Prostori centralnega trezorja so v Ljubljani na dveh lokacijah ter v Novem mestu, Velenju in Murski Soboti. Vsi zunanji izvajalci in zaposleni, ki opravljajo prevoz gotovine, morajo imeti (in jo tudi imajo) Licenco za prevoz vrednosti in gotovine.

9.1 Gotovina

NLB d.d. kot »Cash center« oskrbuje z gotovino okoli 70% trga v Sloveniji. Pri tem je razmerje oskrbe z gotovine za poslovalnice NLB 60% in 40% za druge poslovne banke. NLB bo pri prevozu gotovine upoštevala zahteve Banke Slovenije in Zavarovalnice Triglav, prevozi bodo razdeljeni po regijah, logistika oskrbe bo vodena z enega mesta (Interna gradiva NLB d.d.).

Banka Slovenije bo NLB d.d., zaradi povečanega obsega gotovine, za zadnje trimesečje leta 2006 in prvo trimesečje leta 2007 povišala trezorske maksimume za centralni trezor. Za poslovalnice so v NLB pripravili nove Odločbe o trezorskih maksimumih in nova Obvestila o zavarovalnih vsotah, ki so bile prilagojene prevzemu evra.

Konec avgusta 2006 je NLB d.d. z Zavarovalnic Triglav podpisala pogodbo in anekse za zavarovanje preddobave evro gotovine in umika tolarске gotovine NLB in drugih bank iz obtoka. Zavarovanje se nanaša na zavarovanje med prevozi in hrambo gotovine.

Dne 18.3.2006 je Banka Slovenije organizirala skupaj z NLB d.d. »suho vajo« oziroma simulacijo prevzema evro gotovine. Simulacija je zajemala osem aktivnosti v katerih so sodelovale poleg Banke Slovenije in centralnega trezorja NLB d.d. tudi tri podružnice in trije večji uporabniki gotovine. Vaja je bila ocenjena za uspešno.

V sodelovanju z OS BCP (operativna skupina Načrtovanje neprekinjenega poslovanja in rezervne lokacije) so bila identificirana vsa operativna tveganja. Tveganja so bila popisana, določena je bila pomembnost tveganja glede na njegov vpliv in verjetnost nastanka in ovrednotena so bila z oceno izpostavljenosti. Za tista operativna tveganja, za katera niso bile izdelane BCP rešitve, je bilo potrebno izdelati rezervne scenarije.

9.1.5 Posredna preddobava evro gotovine

V januarju 2006 je NLB d.d. poslala Banki Slovenije prvo oceno števila začetnih paketov in oceno začetnih potreb po evro bankovcih ter evro kovancih. Konec meseca maja 2006 pa je NLB posredovala zavezujoče naročilo evro gotovine. To naročilo preddobave evro bankovcev, evro kovancev in začetnih paketov, je Banka Slovenije potrdila.

Evro gotovino, ki jo bo NLB d.d. preddobavila posrednim prejemnikom, bo dajala na »up«, kar pomeni, da posrednim prejemnikom pred 1.1.2007 ne bo treba plačati te gotovine. Na podlagi vzorca pogodbe, pripravljene pri Združenju bank Slovenije, je NLB d.d. pripravila pogodbo, ki jo bo sklepala s posrednimi prejemniki evro gotovine (Slatnar, 2006, str. 8).

NLB d.d. se bo na podlagi podatkov o lokacijah nakladanja in razkladanja, o dostopih in drugih podatkov, z naročniki gotovine dogovorila za natančen urnik oziroma načrt dostave in prevzema gotovine – v povezavi s to aktivnostjo morajo posredni prejemniki zagotoviti vse varnostne zahteve tako banke kot Banke Slovenije.

9.1.6 Jemanje tolarske gotovine iz obtoka in distribucija evro gotovine poslovalnicam

Tolarski bankovci - Sektor trezorja in oskrbe z gotovino bo zadolžen za dostavo evro gotovine poslovalnicam kakor tudi za prevzem povečane količine tolarske gotovine. Zavrlo tega bo moral ustrezno organizirati delo, ki bo potekalo v dveh izmenah. Prevzem tolarske gotovine v poslovalnicah NLB d.d. in v poslovalnicah drugih bank bo najbolj intenzivno potekal v prvih dneh januarja.

Tolarski kovanci - NLB d.d. je za potrebe povečane količine gotovine ob prehodu na evro vzpostavila dodatno hranišče tolarskih kovancev. V prvih dneh januarja bo Sektor za trezor in oskrbo z gotovino tolarske kovance od poslovalnic samo prevzemal in jih dostavljal v hranišče. Štetje in sortiranje tolarskih kovancev bo potekalo po 8.1.2007.

V drugi polovici leta 2006 je banka začela z zbiranjem tolarskih kovancev. V ta namen je organizirala več različnih promocijskih akcij z nagradami državljanom, s katerimi je pospešila jemanje tolarskih kovancev iz obtoka že pred prehodom na evro (Interna gradiva NLB d.d.).

Evro bankovce bodo poslovalnice prejele v apoenih po 5, 10 in 20 EUR v originalnih škatlah. Večji apoeni bodo pakirani v posebne pakete. Oskrba poslovalnic z evro bankovci bo potekala v drugi polovici decembra t.l. z rednimi in izrednimi dotacijami (pošiljkami).

Evro kovance se bo dostavljalo poslovalnicam NLB d.d. in poslovalnicam drugih bank od meseca oktobra 2006 dalje.

9.1.7 Vzpostavitev nove Števnice ter potrebna oprema ob prevzemu evra

Zaradi večjega števila in sestave evro kovancev, bo v gotovinskem prometu veliko več kovancev, kot jih je bilo v obdobju veljave tolarja. Zato namerava NLB d.d. po prevzemu evra opravljati štetje in sortiranje kovancev centralizirano. V ta namen je bilo potrebno vzpostaviti novo Števnico, ki je pričela delovati v juniju 2006.

Zaradi pričakovanega povečanega obsega dela z gotovino koncem leta 2006 in v začetku leta 2007 je bilo potrebno nabaviti tudi dodatno opremo za rokovanje z večjo količino gotovine in za rokovanje z novo valuto. Nabavljeni so bili novi stroji za štetje in sortiranje bankovcev ter stroji za štetje in sortiranje kovancev, stare stroje pa bodo predelali za štetje in sortiranje evrov. Poleg strojev so nabavili še drugo tehnično opremo za rokovanje z velikimi količinami gotovine.

9.1.8 Sprejete poslovne odločitve za pospešitev umika tolarške gotovine

S proaktivnimi akcijami je potrebno vzpodbujati stranke, da pred 1.1.2007 zmanjšajo morebitne zaloge tolarjev, zlasti kovancev.

NLB d.d. bo fizičnim osebam od 1.12.2006 omogočila enake pogoje menjave tolarjev v evre kot po 1.1.2007, izenačila bo prodajni tečaj za evro z nepreklicnim menjalnim razmerjem med SIT in EUR in za menjavo ne bo zaračunavala provizije (nadomestila).

V mesecu decembru 2006 bo NLB d.d. za pravne osebe pri pologu tolarških kovancev na poslovni račun nadomestilo opustila (trenutno morajo pravne osebe pri pologu kovancev na svoj poslovni račun plačati 4% nadomestila).

9.2 Prehod na evro na področju bančnih avtomatov

NLB d.d. ima več kot 600 bančnih avtomatov, od teh je okoli 25% notranjih bančnih avtomatov (nameščeni so v poslovalnicah NLB d.d.), preostali pa so zunanji bančni avtomati. Oskrbovanje notranjih bančnih avtomatov izvajajo skrbniki bančnih avtomatov v poslovalnicah, oskrbovanje zunanjih bančnih avtomatov pa izvajajo skrbniki bančnih avtomatov v Sektorju za trezor in oskrbo z gotovino, centralno. Skrbniki v navedenem sektorju poleg bančnih avtomatov NLB d.d. oskrbujejo še okoli 200 bančnih avtomatov, ki so v lasti drugih poslovnih bank (Interna gradiva NLB d.d.).

Proizvodni tipi bančnih avtomatov so različni, zato so različni tudi protokoli za izmenjavo podatkov s podpornim informacijskim sistemom. Bančni avtomati so lahko prostostoječi ali vgradni in so, kot je že bilo povedano, notranji ali zunanji. Pri tehničnih lastnostih

upoštevamo tudi dostopnost bančnih avtomatov, nekateri so namreč nameščeni znotraj poslovnih stavb, ki so ob nedelovnih dnevih zaprte in so tako bančni avtomati skrbnikom nedostopni. Vse te tehnične podrobnosti oziroma lastnosti je potrebno upoštevati pri mikro načrtu prehoda bančnih avtomatov na evro.

Pri izdelavi dokumentov in gradiv NLB d.d. za prehod bančnih avtomatov na evro so bili upoštevani dokumenti Bankarta in sicer Plan uvedbe evra na področju poslovanja z bančnimi avtomati – Master plan, Načrt prehoda na evro na področju bankomatskega poslovanja in Povzetek Projektnega plana. Vsi omenjeni dokumenti upoštevajo smernice Banke Slovenije (smernice so navedene že v točki 5.2.).

Za nemoten prehod na evro so banke morale opraviti tehnične in sistemske predelave bančnih avtomatov. Postopki prehoda se bodo razlikovali glede na tip bančnega avtomata. Večina bančnih avtomatov bo napolnjena s tolarскими in evro bankovci – dvovalutno polnjenje, zavoljo tehničnih omejitev pa bodo nekateri bančni avtomati napolnjeni le z eno valuto. Ob prehodu bančnih avtomatov na evro bo potrebno izvesti testni dvig, ki bo potrdil pravilnost delovanja bančnega avtomata.

NLB d.d. je pripravila mikro plan prehoda bančnih avtomatov na evro, v katerem je opredeljen postopek oziroma čas priklopa posameznega bančnega avtomata v bankomatsko mrežo dne 1.1.2007 (Križnik, 2006, str. 3). Navedeni mikro plan je bil sestavljen na podlagi časovnih rezin, ki jih je bankam posredoval Bankart. V mikro planu sta predvidena dva načina priklopa bančnih avtomatov, in sicer skupinski priklop in posamezni priklopi. Procesni center bo za bančne avtomate NLB d.d. izvedel dva skupinska priklopa (interna gradiva Bankarta). Prvi skupinski priklop bo opravljen nekaj minut po polnoči, drugi pa ob predvidoma 00:30 uri. Bančni avtomati, ki ne bodo zajeti v skupinski priklop, so razdeljeni po časovnih rezinah in bodo v bankomatsko mrežo priklopljeni posamezno v 24-ih urah. Posamezni priklop se bo izvedel, ko bo na lokaciji bančnega avtomata skrbnik izvedel testno transakcijo dviga in potrdil ustreznost delovanja bančnega avtomata.

10 Prevzem evra v drugih državah

Države evro območja, ki so prevzele evro v letu 2002, so se za gotovinski prevzem evra pripravljale celih 6 let, saj je bilo potrebno v kratkem času zamenjati dotedanje nacionalne bankovce in kovance za 15 mrd kosov evro bankovcev in 50 mrd kosov evro kovancev. Države Evropske unije, ki so bile vključene v prvi prevzem evra kot nacionalne valute leta 2002, so bile Avstrija, Belgija, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Portugalska in Španija. Priprave v teh državah so se pričele že leta 1995, kar jim je omogočilo, da so imeli na razpolago 6 let za priprave na uspešen prehod. Med posameznimi državami so se pojavljale določene manjše razlike v sami izvedbi zamenjave oziroma prevzema evra.

Prve države, ki so prevzele evro, so to opravile tako, da so leta 1999 prevzele evro kot knjižni denar, leta 2002 pa so prevzele evro kot gotovinsko valuto – scenarij prevzema »prehodno obdobje«.

Raziskava, ki je bila opravljena v navedenih državah po prevzemu evra je pokazala, da je 80% prebivalstva bilo mnenja, da je bil prehod na evro dokaj uspešno izveden.

10.1 Ključni dejavniki, ki so pripomogli k uspešni izvedbi prevzema evra

K uspešni zamenjavi gotovine so pripomogli predvsem zadostna preddobava evro gotovine, pravočasna posredna preddobava prodajnim mestom, pravočasna prilagoditev bančnih avtomatov, uporaba manjših apoenov bankovcev ter hiter odziv javnosti. Potreben je bil natančen načrt aktivnosti z opredelitvijo vseh potencialnih tveganj (ki pa se niso uresničila - pestile so jih le manjše težave).

Povezava med centralno banko, poslovnimi bankami, pošto in maloprodajnim sektorjem oziroma podjetji, ki poslujejo gotovinsko, je bila izrednega pomena. Iz poročila Evropske centralne banke je razvidno, da pri dajanju novih bankovcev in kovancev v obtok ni bilo težav. Težave so se pojavljale pri jemanju starih nacionalnih valut iz obtoka. Hitra zamenjava gotovine je zahtevala večje transportne kapacitete in hranišča za domačo in evro gotovino, kar pa prvotno niso zadostno ocenili. Težava se je pojavila tudi pri hrambi domače gotovine, ki se je kopičila v hraniščih, čakajoč na proste transportne kapacitete. Primarno se je opravljal transport evro gotovine, da bi se le-ta čim prej dobavila na trg, šele nato so odvažali domačo gotovino.

Glede na hitrost zamenjave valute se je pojavila ideja o skrajšanju časa zamenjave in dvojnega obtoka. Namreč obdobje dvojnega obtoka v teh državah je bilo določeno med enim in dvema mesecema. Kot primer lahko omenim avstrijske in španske trgovce, ki so ponekod zavračali sprejem avstrijskih šilingov in španskih pezeta, čeprav uradno še ni bilo konec dvojnega obtoka (Srejber, 2002).

10.2 Preddobava evro gotovine poslovnim bankam

Ob sami zamenjavi 1.1.2002 je bila v veliko pomoč predčasna preddobava (predhodno dobavljena evro gotovina bankam s strani centralne banke z namenom priprave na obdobje konverzije), s katero so pričeli že v septembru 2001.

Avstrijskim bankam se je dogajalo, da jim je ponekod primanjkovalo zadostnih hranišč evro gotovine, zato je morala centralna banka priskočiti na pomoč z dodatnimi prostorskimi kapacitetami. Dodatna hranišča so bankam delala dodatne stroške varovanja in zavarovanja, zavrlo tega so se ponekod odločali za manjše kapacitete kot je bilo potrebno. Premajhna količina naročenih in preddobavljenih evro bankovcev je bila posebnost Španije, kjer so morali v februarju 2002 hitro dobaviti dodatne zaloge evro gotovine. Nasprotno španskim

bankam pa so postopale grške banke, ki so naročile prekomerno količino določenih apoenov, kar so rešili tako, da so jim dostavili druge potrebne apoene evro gotovine. V nemških bankah pa so se odločali za naročanje manjših apoenov evro bankovcev z namenom nudenja boljše storitve prebivalstvu.

10.3 Poslovanje bank v obdobju dvojnega obtoka

V številnih državah so banke v obdobju prevzema evra poslovale z daljšim poslovnim časom, kar je javnost pozitivno sprejela. Javnost pa je negativno sprejela zahtevo določenih bank, da naj državljanji gotovino, ki so jo želeli zamenjati, najprej položijo na svoje bančne račune. Nezadostno obveščeni so takšno zahtevo bank sprejeli zlovoljno.

Evforija zaradi nove valute je prebivalstvo silila v čakanje v vrstah na bančnih oziroma poštinih okencih. Prebivalstvo ni razumelo oziroma upoštevalo oglaševalskih akcij, da se z zamenjavo gotovine ne mudi, kar je vodilo v nepotrebno čakanje v vrstah. Čakalni čas se je podaljševal tudi s tem, ker komitenti bank niso polagali gotovine na svoje račune in jo kasneje dvigovali (na primer na bančnih avtomatih), ampak so želeli zamenjati neposredno (fizično) staro nacionalno valuto v novo evro valuto.

V Franciji je bilo na primer več denarja danega v obtok preko bančnih okenc kot preko bančnih avtomatov, saj so se transakcije na bančnih okencih povečale kar za 7-krat od povprečja. Španija je zabeležila, da je bil povprečni dvig v banki v višini 400 evrov, medtem ko na bančnih avtomatih le v višini 100 evrov. Italija se je odločila za izplačevanje pokojnin v začetku januarja, kar je dodatno podaljšalo čakalno vrsto.

Za učinkovito se je izkazalo luksemburški pristop odprtja 59 posebnih mest za zamenjavo v bankah in poštah. Nizozemci pa so imeli dodatne vrste v poslovalnicah zaradi nekaterih malih trgovcev, ki so odklanjali sprejem drobiža domače nacionalne valute, zato so morali imeti odprte banke tudi v soboto.

V nekaterih državah so 1. in 2. januarja odprli dežurne poslovalnice, kjer so se pojavljale dolge vrste, ki jih je bilo potrebno obvladovati (Srejber, 2002). Banke so se s tem pojavom spoprijele na različne načine. Ene banke so podaljšale delovni čas, druge so omejile storitev zamenjave samo na svoje komitente ali pa so omejile znesek menjave.

Na Irskem so 1. januarja 2002 odprli centralno banko z namenom zamenjave gotovine, tudi tam so se pojavile dolge vrste. Poleg Irske je tudi Španija prvega januarja odprla svojo centralno banko in 2% bančnih poslovalnic.

10.4 Začetni paketi evro kovancev

Vse države so poznale začetne pakete evro kovancev tako za fizične osebe kot tudi poslovne začetne pakete za pravne osebe. Ti so se po vrednosti in apoenski strukturi razlikovali od

države do države. Večina držav je v začetnih paketih imela samo evro kovance, medtem ko je na primer Finska za svoja mala podjetja distribuirala in prodajala začetne pakete, ki so vsebovali evro kovance in evro bankovce (Srejber, 2002).

Vrednost začetnih paketov za fizične osebe se je vrtela med 3,88 EUR in 15,25 EUR. Vse države so prodajale začetne pakete, razen Nizozemske, ki je vsakemu prebivalcu nad 6. letom starosti podarila en začetni paket. V večini držav (Belgija, Finska, Nemčija, Irska, Luksemburg – tam so prodali več paketov kot je prebivalstva - in Portugalska) se je zgodilo, da so bili paketi razprodani predčasno, saj niso pričakovali, da se bo prebivalstvo odzvalo v takem obsegu. Drugačen odziv je bil v Franciji, kjer so jih prodali le 65% (poleg tega so zamujali s preddobavo paketov, saj so odkrili, da so nekateri vsebovali premajhno število kovancev) ter v Italiji, ki je do konca decembra 2001 prodala le 50% začetnih paketov (Majcen, 2005, str. 27).

10.5 Prilagoditev bančnih avtomatov

Med pomembnejšimi elementi pri zamenjavi domače gotovine za evro gotovino so bili bančni avtomati, saj so preko njih opravili velik del gotovinske zamenjave. Entuziastična javnost je želela že na Silvestrovo priti do nove gotovine, kar je pomenilo velik pritisk na hitro prilagoditev bančnih avtomatov na evro bankovce. Na evroobmočju je bilo potrebno prilagoditi okoli 200.000 bančnih avtomatov. 2. januarja 2002 je bilo kar 91% bančnih avtomatov prilagojenih, za ostale bančne avtomate pa so potrebovali le še par dni, da so vsi začeli izplačevati evro bankovce (Majcen, 2005, str. 27).

Izkazalo se je, da je v januarju 2002 bila zabeležena večja pogostnost obiskov bančnih avtomatov, tako se je povečalo število transakcij in vrednost dvigov. Nekatero državo so poročale o težavah pri izplačevanju, saj so se bankovci lepili skupaj (to se je dogajalo, ker so bili bankovci novi in še ne rabljeni, zato se bodo pri nas v bančnih avtomatih uporabljali rabljeni bankovci). Nekatero državo so omogočale dvige bankovcev z nižjo apoenko vrednostjo (5 in 10 EUR), s čimer so pripomogli k lažjemu poslovanju trgovcev, saj jim ni bilo potrebno imeti večje količine kovancev (drobiža).

Pri bankomatskem poslovanju so se pojavile težave v Avstriji, kjer je prišlo do izpada bankomatske mreže v popoldanskih urah 2. januarja 2002 (poleg bankomatske mreže je prišlo tudi do izpada POS terminalske mreže). Za odpravo napake in ponovno vzpostavitev sistema so potrebovali 65 minut.

10.6 Oskrba podjetij z EUR gotovino pred 1.1.2002 in vloga le-teh pri zamenjavi gotovine

Posredna preddobava evro gotovine velikim trgovcem pred 1.1.2002 je imela velik in pozitiven vpliv pri zamenjavi gotovine, zato se je večina velikih trgovcev vnaprej oskrbela z evro gotovino. Poleg preddobavljene evro gotovine so podjetja imela na razpolago nakup

začetnih poslovnih paketov evro kovancev. Mali trgovci so se izogibali posredne preddobave evro gotovine, saj so s preddobavljeno gotovino povezani tudi visoki stroški hrambe in varovanja. Vsak posredni prejemnik je moral izpolnjevati pogoje za varno hrambo evro gotovine, kar pa ni bilo izvedljivo za vse trgovce oziroma podjetja, ki poslujejo gotovinsko.

Finci so na primer imeli stroge pogoje za posredno preddobavo evro gotovine trgovcem in je tako bilo relativno malo gotovine preddobavljene. Mali trgovci v Italiji so prav tako bili nenaklonjeni posredni preddobavi in so tako čakali na 1.1.2002, saj so bile kazni za prezgodnje izdajanje evro gotovine v obtok stroge oziroma visoke. Tudi grški trgovci so prejeli samo 1% preddobavljene evro gotovine pred 1.1.2002.

Zakonske določbe so narekovale, da morajo trgovci v času dvojnega obtoka vračati kupcem denar v evro drobižu in ne v drobižu stare nacionalne valute. Veliki trgovci so na to bili pripravljeni in so pravilo tudi upoštevali. Težave so se pojavile pri malih trgovcih, ki so bili ponekod prisiljeni vračati drobiž v stari nacionalni valuti. Dodatne težave so bile zaradi kupcev, ki so nizke vsote plačevali z visokimi apoeni starih bankovcev.

Prodajalci so ponekod odprli posebni pult za zamenjavo gotovine, s katero so potem kupci opravili nakup. Razlog za tako odločitev je bil v tem, da so želeli preprečiti zmešnjavo na blagajni zaradi dvojne valute.

Večina prebivalstva se je v jeseni leta 2001 odločala za prekomerne nakupe, z namenom porabe gotovine v stari nacionalni valuti. Državni organi so pozivali trgovce naj novoletne popuste predstavijo na kasnejše obdobje in spodbujali prebivalstvo, da nakupe blaga opravlja s plačilnimi karticami (naj ne dvigujejo gotovine z računov). Belgijsko spodbujanje plačevanja s karticami ni bilo prav posebej uspešno, saj se je pokazalo, da je prebivalstvo v decembru 2001 in v januarju 2002 zmanjšalo uporabo plačilnih kartic in povečalo gotovinske nakupe.

Ne glede na izplačevanje nizkih apoenskih vrednosti bankovcev in distribucijo evro kovancev ter prodajo začetnih paketov, je na nekaterih prodajnih mestih prihajalo do pomanjkanja operativnega drobiža.

10.7 Prodajni avtomati

Ob prevzemu evra so se sprva pojavljale težave tudi pri prilagajanju prodajnih avtomatov ter njihovem sprejemanju kovancev drugih držav evro območja, kar je odražalo slabo pripravljenost na tem področju gotovinskega poslovanja.

Do konca meseca januarja so prilagodili 90% prodajnih avtomatov na evro. Pri prilagoditvi le-teh se je pojavljalo nekaj več težav kot na drugih področjih. Predvsem je bila težava pri določenih avtomatih v tem, da tudi po prilagoditvi na evro niso sprejemali evro kovancev drugih držav evroobmočja.

10.8 Jemanje bankovcev in kovancev starih valut iz obtoka

Številne države evroobmočja niso upoštevale pomembnosti logistike jemanja prejšnjega denarja iz obtoka. Zavrtilo tega je prihajalo do težav pri prevozu in hrambi gotovine. Pri tem je jemanje kovancev iz obtoka delalo večje težave kot jemanje bankovcev.

Spodbujanje prebivalstva k polaganju stare nacionalne valute še pred 1.1.2002 na osebne bančne račune, je bila praksa v vseh državah evroobmočja. Ne glede na spodbujanje pa se je pred 1.1.2002 vrnilo in vzelo iz obtoka le ena tretjina vrednosti vseh bankovcev in kovancev, ki je bila takrat v obtoku. Učinkovite pa so bile akcije dobrodelnih organizacij, ki so pozivale prebivalstvo k podarjanju starih kovancev v dobrodelne namene.

Leta 2001 so države, zaradi zamenjave valute, potegnile iz obtoka bankovce v vrednosti 110 mrd evrov. Umik nacionalne gotovine iz obtoka se je pospešeno nadaljeval skozi celo leto 2002. V januarju je bilo vzeto iz obtoka bankovcev v vrednosti 177,6 mrd evrov ter še za 53,8 mrd evrov v februarju 2002. Do konca leta so zabeležili ostanek nacionalnih bankovcev v obtoku v vrednosti 38,6 mrd evrov.

Umik nacionalnih kovancev je v letu 2001 znašal samo 9%. Razlog za to je bil v tem, da so nacionalne kovance pred 1.1.2002 iz obtoka jemale samo 4 države (Belgija, Nemčija, Nizozemska in Avstrija). Umik do marca 2002 je znašal le med 27% in 35 odstotki (Interna gradiva Banke Slovenije).¹²

Da bi pospešile umik stare valute, so banke različno ravnale, na primer niso omejevale zgornjih zneskov zamenjave nacionalne gotovine za evro gotovino, nekatere so izenačile pogoje menjave za komitente in nekomitente. Omejevanje zneska menjave je bilo prepuščeno posamezni banki, prav tako so v določenih državah banke lahko same odločale o tem koliko časa bodo še zamenjevale staro valuto potem, ko se je uradno končala zamenjava gotovine. Večinoma pa so bili časovni limiti in predpisi, koliko časa bodo banke še zamenjevale staro valuto za novo, določeni s strani centralne banke. Vsi ukrepi, ki so se izvajali za predhodno jemanje gotovine iz obtoka, so bili samo v pomoč centralnim bankam pri jemanju gotovine iz obtoka v letu 2002.

Nacionalne oblasti so si prizadevale, da bi jemanja gotovine iz obtoka potekalo čim hitreje in lažje. V ta namen sta potekali dve vrsti akcij in sicer:

- Spodbujanje prebivalstva, da morebitne zaloge gotovine (tezavrirana gotovina) – predvsem bankovcev – položijo na bančne račune še pred samo uvedbo evra in
- Izvajanje akcij in programov z dobrodelnimi organizacijami in/ali šolami za zbiranje gotovine zaradi postopnega zmanjševanja števila kovancev.

¹² Povzeto po Scenariju prevzema evrogotovine v RS

Pri celotni logistiki zamenjave gotovine so se pojavljale težave pri jemanju gotovine iz obtoka in to predvsem pri kovancih. Razpoložljive kapacitete hranišč in transportnih sredstev so bile namreč namenjene sprejemu nove valute evro in je zato prihajalo do zamud pri umiku nacionalne gotovine iz obtoka. Zavrlo tega so sprejeli določene ukrepe, da bi pospešili jemanje gotovine iz obtoka (Interna gradiva Banke Slovenije):

- Podaljšanje poslovnega časa družb za prevoz gotovine
- Podaljšanje poslovnega časa centralne banke in njenih podružnic z namenom sprejemanja gotovine od družb za prevoz gotovine
- Sprejemanje neobdelane gotovine
- Neposredno prevzemanje gotovine pri centralni banki, namesto usmerjanje prek družb za prevoz gotovine
- Vzpostavljjanje začasnih depozitnih lokacij
- Uporaba večjih vozil v družbah za prevoz gotovine

Države so sprva načrtovale šest-mesečno obdobje dvojnega obtoka, vendar so na podlagi dogovora med članicami to obdobje skrajšali na čas od 4 tednov do dveh mesecev. V obdobju dvojnega obtoka je bilo več dejavnikov, ki so vplivali na umik nacionalne valute. To so bile predvsem omejene zmogljivosti trgovcev na drobno, nadalje zmogljivosti hrambe in prevoza v bankah in prevoznih podjetjih, predvsem pa je bančni sektor potreboval dovolj časa za prilagoditev vseh gotovinskih poslov za zamenjavo gotovine ter privajanje javnosti na novo valuto.

Smernica ECB/2000/6 (sprejeta v letu 2000), ki vsebuje 52. člen Statuta ECB, je zagotovila, da se vsaj na enem mestu v vsaki državi članici lahko zamenjajo stari nacionalni bankovci drugih sodelujočih držav.

Vlade petih držav (Italije, Španije, Francije, Belgije in Luksemburga) so se odločile, da bodo zaradi varnostnih vidikov umika nacionalnih bankovcev iz obtoka, izvajale program »označevanja« le-teh. Označevanje pomeni opremljanje nacionalnih bankovcev s posebnimi simboli (na primer luknjanje bankovcev), z namenom, da bi onemogočili organizirani kriminal tj. kraje večje količine umikajoče gotovine. Za označevanje so bile pooblašene Pošte in banke. Tako označene bankovce so potem poslale v centralno banko v deponiranje.

Za označevanje se je odločilo 5 držav in to formalno potrdilo. Toda izvajanje označevanja je potekalo samo v treh državah, kjer so ga ocenili za uspešnega. Program v Luksemburgu in Španiji ni bil obvezen, zato ga državi nista izvajali.

Italijani so zabeležili v obdobju označevanja za 25% manjše število tatvin kot v prejšnjem letu, kar so šteli v dobro programu označevanja. Program so v evroobmočju vsesplošno

ocenili za uspešnega. Ugotovili so, da je imelo označevanje preventivni učinek tudi v državah, ki ga niso izvajale, saj prebivalstvo ni vedelo za njegovo neizvajanje.¹³

11 Sklep

Slovenija se je z vstopom v Evropsko Unijo obvezala, da bo ob izpolnitvi Maastrichtskih kriterijev prevzela evro kot svojo nacionalno valuto. Pomemben dejavnik pri načrtovanju, izvajanju in spremljanju aktivnosti v zvezi s prevzemom evra so pretekle izkušnje drugih držav, ki so lahko le v pomoč in predstavljajo za našo državo prednost.

Glede na to, da je prevzem evra v državah, ki so ga že uvedle, potekal brez posebnih zapletov, lahko sklepamo, da je bil uspešen. Kot je razvidno, so se težave pojavljale predvsem pri jemanju gotovine nacionalnih valut iz obtoka, ponekod je prišlo do pomanjkanja začetnih paketov evro kovancev, zaradi neučakanosti prebivalstva so se pojavljale dolge vrste v bankah v prvih dneh januarja, imeli so težave pri prilagajanju prodajnih avtomatov, ipd. Vse te izkušnje je bilo nujno upoštevati pri pripravi načrtov za zamenjavo gotovine v Sloveniji.

Večina prebivalstva (razen določenega števila starejših občanov) uporablja bančne avtomate za lastno oskrbovanje z gotovino. Zavaljo tega bo v pripravah na zamenjavo gotovine in ob sami zamenjavi potrebno posebno pozornost nameniti ravno bančnim avtomatom, ki bodo predstavljali najbolj izpostavljen in obremenjen kanal za uvedbo nove valute. Na drugo mesto bi postavila oskrbo blagajn pravnih oseb z zadostno količino ustreznih evro kovancev, ker bodo morale vračati gotovinske razlike izključno v evro drobižu. Načeloma so vsa področja gotovinskega poslovanja pomembna in nobenega se ne bi smelo zanemariti pri izvajanju aktivnosti, potrebnih za uspešen prevzem evra.

Banka Slovenije v svoji nadzorni funkciji pravilno usmerja in vodi poslovne banke, saj so do sedaj vse aktivnosti večinoma potekale v skladu s terminskimi načrti, določenimi na začetku izvajanja samega nacionalnega projekta. Kljub temu, pa je do zaključka prehoda na evro potrebno vložiti še mnogo energije in zagotoviti dosledno sodelovanje vseh vpletenih in obenem odgovornih za uspešno izvedbo projekta.

Pregled potrebnih aktivnosti ter pravila za njihovo izvajanje, ki jih predstavlja napisana naloga, kažejo na delikatnost in zapletenost organizacije zamenjave gotovine. Zavaljo tega se pričakuje, da se bodo poleg omenjenih institucij in bank v zamenjavo gotovine aktivno vključili tudi vsi državljani kot fizične osebe in kot zaposleni v pravnih osebah. Zanemarjanje javnosti lahko slabo vpliva na še tako dobro pripravljen sistem zamenjave. Informirano prebivalstvo se bo bolj racionalno obnašalo in s tem bo samo pripomoglo k lažji, hitrejši in uspešnejši izvedbi projekta Prevzem evra v Sloveniji. Žal lahko iz izkušenj držav

¹³ Scenarij prevzema evrogotovine v RS

predhodnic vidimo, da se prebivalstvo (ne glede na dvomesečno obdobje dvojnega obtoka) ponekod ni obnašalo dovolj razumno, zato morajo banke in drugi sodelujoči bolj intenzivno kot to počnejo sedaj, obveščati državljane kaj se od njih pričakuje in kako je najbolje ravnati, da bo prehod na novo valuto čim lažji za vse, ki živimo in delujemo v Sloveniji.

Evro je pred vrati in ker bo zamenjava gotovine tista, ki bo pustila na prebivalstvu najmočnejši vtis ob prevzemu evra, bo potrebno še veliko truda na strani vseh izvajalcev zamenjave gotovine. Končni rezultat celotnega projekta naj bi bil ta, da bo prehod na evro zabeležen kot uspešen zgodovinski dogodek za Republiko Slovenijo.

Literatura

1. Čop Vitomir: Izbrani motivi slovenskih evro. Numizmatične novice, Ljubljana, 2005, 53, str. 3-5.
2. Ferluga Irena: Prvi kovanci že v Sloveniji. Večer, Maribor, 24.8.2006, str. 3.
3. Jenko Miha: BS bo trajno menjala tolarje. Delo, Ljubljana, 4.5.2006, str. 1.
4. Kos Suzana: Guverner bi bančnikom vzel novoletne praznike. Finance, Ljubljana 23.5.2006, str. 8.
5. Križnik Božena: Priprava na evro v polnem teku. Delo, Ljubljana, 8.6.2006, str. 3.
6. Majcen Špela: Izkušnje iz pretekle uvedbe evra. Bančni vestnik, Ljubljana, 2005, 12, str. 24 – 29.
7. Majcen Špela: Potek uvedbe evra. Bančni vestnik, Ljubljana 2006, 5, str. 24 – 29.
8. Majcen Špela: Zamenjava gotovine za evro. Bančni vestnik, Ljubljana, 2001, 12, str. 20 - 25.
9. Poznič Tomaž: Banke v procesu uvajanja evra. [URL: <http://www.erevir.si/Moduli/Clanki/Clanek.aspx?ModulID=1&KategorijaID=11&ClanekID=219>], april 2006.
10. Slatnar Dragica: Predčasna dobava od začetka decembra. Kažipot, Ljubljana, 2006, 34, str. 8 – 9.

Viri

1. Evaluation of the 2002 cash changeover. Frankfurt : European Central Bank, april 2002. 102 str.
2. Evro. Spletna stran Ministrstva za finance. [URL: <http://www.gov.si/mf/slov/evro/evro.htm>], 18.10.2006.
3. Evro – za vse nas. Ljubljana : Vlada Republike Slovenije in Banka Slovenije, 2006.
4. Evro – moj denar. Ljubljana : Evropska komisija, Predstavništvo v Sloveniji, 2006.
5. Interna gradiva Bankarta.

6. Interna gradiva Banke Slovenije.
7. Interna gradiva Nove Ljubljanske banke d.d., Ljubljana.
8. Interna gradiva Združenja bank Slovenije.
9. Navodilo za pošiljanje poročil v zvezi z zamenjavo gotovine (Uradni list RS, št. 114/2006).
10. Pravni okvir uvedbe evra. Spletna stran Banke Slovenije. [URL: <http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija.asp?MapaId=187#1682>], 2006.
11. Program vstopa v ERM II in prevzem evra. Ljubljana : Vlada Republike Slovenije in Banka Slovenije, 2003, 76 str.
12. Sklep o zamenjavi gotovine (Uradni list RS, št. 96/2006).
13. Srejber Eva: Experience from the cash changeover in the euro area. Meeting of the Swedish Federation of Trade, Sveriges Riksbank. [URL: <http://www.riksbank.com/templates/speech.aspx?id=6418>], 9.4.2002.
14. Uvajanje evra v Sloveniji. Spletna stran Banke Slovenije. [URL: <http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija.asp?MapaId=177>], 2006.
15. Postopki zamenjave. Spletna stran Banke Slovenije. [URL: <http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija-r.asp?MapaId=181>], 2006.
16. Zakon o dvojnem označevanju cen v tolarjih in evrih (Uradni list RS, št. 101/2005).
17. Zakon o uvedbi eura (Uradni list RS, št. 114/2006).